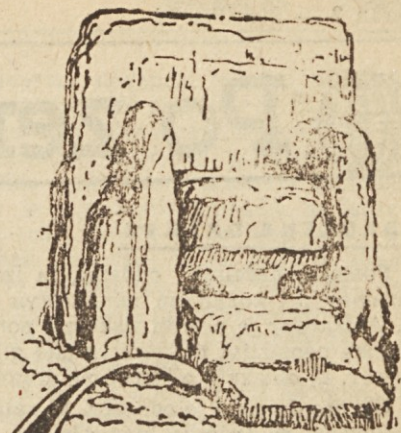

Koroška

Izdaja:

GLAVNA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene:

Za naročnike:

v tuzemstvu mesečno 1.— šiling,

v inozemstvu mesečno 4.— šilinge,

Posamezna številka 30 grošev.

Leto III.

Celovec, 19. decembra 1947

Številka 52

Pogled v globina

Menda odkar svet stoji, človek še ni bil tako notranje razkrojen. Države in narodi se med seboj tako malo razumejo kot še nikdar, posameznik ne najde več poti do svojega bližnjega in bližnji ima gluha ušesa za tebe. Ljubezen, zvestoba in slične kreposti dandanes prav tako malo veljajo kot denar. Prav na vseh področjih smo padli globoko in strah, da se iz te zmede ne bomo mogli več dvigniti, je vedno večji.

Konference državnikov se vrste druga za drugo in lahko bi bile človeštvu prav koristne, vendar je jasno, da z njimi človeštvo ne bo ozdravelo, če obenem ne najde poti do tja, od koder sta ga zadnji dve vojni pahnili. Treba je najti domov — treba je najti pot v zdravo družinsko življenje, kjer si vsak svoje zunanje in notranje življenje uredi po нравnih zakonih in zdravem razumu.

Seveda je danes treba imeti mnogo več volje in poguma... treba je včasih takorekoč »proti toku plavati«, na vsakem koraku se je treba boriti za svoje osebne in gmotne pravice. Kakor je človek danes prikrajšan za marsikatero osnovno pravico (svobodno kretanje, svoboda govora itd. imajo mnogokje prav zmalicene pojme), tako ga na drugi strani vsaka stranka, vsak sistem hoče imeti edinole zase. Čim manj velja država v splošnem kot zaščitnik svojega državljanja, toliko več zahteva od njega. Predpisov, ki omejujejo njegovo osebno svobodo, je vedno več, stokrat ga popišejo, stokrat ga kličejo v urade, pregledujejo njegove shrambe, žepe in končno zahtevajo od njega najzaj še tisto bore, kar so mu nudili (n. pr. razne denarne reforme).

Jasno je, da nima nihče namena, prerokati se z državo, niti se spuščati v njene reforme in gospodarstvo. Nas zanima samo mali človek, posameznik in njegove težave. — Res je danes lahko svetovati pot v družino, pot k notranjemu zadovoljstvu in sreči. Kdo si navsezadnje tega ne želi? — Prav vsak. Toda kdo ima možnosti, kdo ima danes toliko vztrajnosti, kdo spričo grmade težav in dosedanjih razočaranj še ima pogum, kdo še ni izgubil upanja, da bo spet dosegel oni življenjski nivo, oni materialni položaj in notranje zadovoljstvo, v kakršnem je živel nekdanj ali pa vsaj njegovi predniki?

In prav v tem je jedro vsega, v tem leži nevarnost, klica grozečega propada: načeto bistvo človeške narave, ono središče, tista celica, ki človeka dviga nad vsa druga zemeljska bitja, ki ga napravlja Bogu podobnega: zavest odgovornosti in dolžnosti, razlikovanje med dobrim in slabim, prizadevanje za čim večjo osebno popolnost in nagib k plemenitosti.

Prva svetovna vojna je človeštvo stala milijone mrtvih, na stotine pohabljenih, na tisoče razdejanih bivališč. Tudi v prvi svetovni vojni so milijoni stradali, tudi takrat je bila posledica materialno in duševno nazadovanje. Razlika med takratnim in današnjim stanjem pa je kljub temu ogromna. Vzemimo sledeči primer: takrat je človek utrpel težke rane po telesu, toda rane so se pozdravile in človek je postal spet zmožen za delo in napredek. Danes leži človek težko bolan, priklenjen na bolniško posteljo in bolezen je segla v najobčutljivejše in najvažnejše organe: v srce in možgane. Tične lastnosti srca: dobrotelost, usmiljenost, ljubezen, žrtvovanje, so zbledele in žive le še kot senca nekdanjih. Človeški možgani se danes bolj napenjajo za mislimi, kako bi bližnjega izkoristili, kako bi se živelo brez dela, kako bi nad drugim zavladali, kot pa z načrti, kako vrniti človeku izgubljen moralno ravnostelje, mu dati osebno varnost in gospodarsko podlago.

Jasno je, da bo človeštvo ozdravelo šele takrat, ko bodo množice, ki stradajo, imele dovolj jesti, kadar bo človek legel zvečer v posteljo ne s skrbjo, kaj bo naslednji dan oblekel, kaj bo jedel, kje bo dobil oni novc,

Ameriška vmesna pomoč

Ameriški senat je 1. decembra z veliko večino odobril zakon o vmesni pomoči Italiji, Franciji in Avstriji v znesku okoli 600 milijonov dolarjev. Ta uvod k širšemu Marshallovemu načrtu sovpada in tvori del dramatičnega položaja v zahodni Evropi. Namen vmesne pomoči je rešiti Francijo, Italijo in Avstrijo gospodarskega in socialnega poloma med zimo in pa prihodnjo pomladjo. Istočasno pa si komunistični stranke v Franciji ter Italiji prizadevata, da bi povzročili polom in v teh državah povzročili ugodna tla za revolucijo, preden bi ameriška vmesna pomoč in Marshallov načrt utegnili okrepiti zahodno Evropo pred komunistično nadoblastjo.

Značilna okolnost je, da so postali izbruhi neredov v Franciji in Italiji nasilnejši prav takrat, ko zasedajo v Londonu zu-

nanji ministri štirih velesil in skušajo doseči sporazum o mirovni pogodbi z Nemčijo. Ta okolnost se ne tolmači povsod kot nekaj čisto slučajnega. Porodila je mnenje — ki ne more biti več kot mnenje —, da bi sovjetski zunanji minister Molotov imel ugodno stališče pri pogajanjih z ostalimi zunanjimi ministri, če bi francoski in italijanski komunistični stranki uspelo strmo glavi nekomunistični vladi v Parizu in Rimu. Če bi mogel komunizem zmagati v Franciji in Italiji, bi bili tudi slabši izgledi za organiziranje zahodne Nemčije na nekomunistični demokratični osnovi.

V neki meri nam to potrdi odločno nasprotovanje Sovjetske zveze Marshallovemu načrtu za evropsko obnovo. Na dlani je, da bi konec demokratičnih vlad v Franciji in Italiji moral preprečiti izvedbo ameriške

politike za začasno pomoč in za splošno evropsko obnovo po Marshallovem načrtu. Položaj zahodne Evrope je tako zelo dramatičen vsaj pod površjem, če že ne na površju samem.

Čeprav še ne moremo reči, da se bo ta doba končala s porazom komunistične tak-tike, nam vendar nekateri znaki kažejo uspehe francoske in italijanske vlade pri borbi za preprečevanje stavk, vstaj in neredov. V Franciji je poleg Schumanove vlade možno, da bi se javnost pridružila De Gaullovi stranki z nekoliko avtoritarnimi težnjami — kar bi mnogi Francozi, morda celo večina, radi preprečili. Če pa bi se to zgodilo, bi bilo to neposredno posledica komunističnega nasilja, posledica, ki je zunanji prijatelj Francije ne bi pozdravili.

Četudi samo iz tega razloga, je upati, da bo zmerna katoliška stranka, ki je v glavnem zastopana v Schumanovi vladi, mogla uspešno obnoviti red brez politične reakcije, v katero bi utegnili zaskrbiti De Gaullova stranka, čeprav proti volji svojega voditelja. Zato Schumanovo vlado podpirajo tudi francoski socialisti in radikali, ki želijo, da bi se ohranila osebna svoboda. V Italiji pa je De Gasperijska vlada, ki podobno kot Schumanova vlada v Franciji, sloni na zmerni katoliški stranki, naletela na opozicijo zmernih socialistov in liberalcev, ki ne odobravajo De Gasperijske povezanosti z Vatikanom. Medtem ko v Franciji antiklerikalizem ni več politična sila, pa povzroča v Italiji, da nekomunistični Italijani odrekajo podporo protikomunistični italijanski vladi.

V teh okoliščinah utegne postati sprejem zakona o začasni pomoči in širši pomoči po Marshallovem načrtu odločilnega pomena. Razbijaška taktika komunističnih strank deluje v škodo nujnih gospodarskih potreb Francije in Italije. Čeprav bi si italijanske in francoske množice morda želele drugačne okoliščine, se vendar zdi neverjetno, da bi žrtvovali ameriško gmotno pomoč v času, ko sta stiska in pomanjkanje kruta stvarnost. Če bo z ameriško pomočjo mogoče pretolči se skozi zimo in pomlad, bo mogla javnost bolj trezno izoblikovati svoje mnenje. Začasna pomoč jih bo dala čas za miren političen premislek.

Tak premislek bo mogel dovesti do polnejšega upoštevanja vrednosti demokratične svobode in osebnih svoboščin. Italijansko ljudstvo še ni popolnoma pozabilo načel, ki so v 19. stoletju navdihovala voditelje velikega italijanskega preporoda. V Franciji je z izjemo komunistov ljudstvo še vedno močno navezano na osebno svobodo. Zaradi tega toliko Francozov postrani gleda na diktatorske namene, ki jih pripisujejo generalu De Gaullu. Še bolj pa odklanjajo diktaturo proletarijata, katero bi radi uvedli komunisti. Proti tej diktaturi so tudi francoski socialisti, ki se spominjajo poudarjene Leninove izjave španskemu socialističnemu voditelju Fernandu de Los Rios leta 1921, ki je vprašal Lenina, ali se diktatura proletarijata ne bo umaknila sistemu osebne svobode. Lenin je odgovoril:

»Boljševiki niso nikdar govorili o svobodi, ampak o diktaturi proletarijata, ki je v Rusiji v manjšini in tako bodo delali vse dotlej, dokler se ostala družba ne bo podvrgla gospodarskim pogojem komunizma.«

Leninova izjava se je izkazala kot resnična v Sovjetski zvezi ter v večini, če ne v vseh njej podvrženih državah vzhodne Evrope. Komunistična stranka želi, da bi to Leninovo geslo postalo resnica tudi v Franciji in Italiji. Mislim pa, da francoskih in italijanskih množic ne bo lahko prepričati, da bi sprejele Leninov nauk. Komunistični val nasilja utegne prej doživeti neuspeh delno tudi zaradi pravočasne pomoči Združenih držav. Wickham Steed,

Avstrijska mirovna pogodba

»Debata o avstrijskih reparacijah je posebno važna, ker vsebuje obenem tudi jedro spora glede Nemčije. Ves čas je jasno, da imajo zahodne države in Sovjetska zveza nasprotujoča si stališča glede višine reparacij, ki naj jih plačajo Nemčija ter njene zaveznice, kakor tudi o naravi morebitne rešitve tega vprašanja. Sovjetska vlada zahteva reparacije, ki naj bi v neki meri omilile nemška opustošenja v zahodni Rusiji in Ukrajini, poleg tega pa bi rada dosegla revolucionarne spremembe v družabni strukturi (zgradbi) bivših sovražnih držav. Zahodne države pa želijo v glavnem vzpostaviti splošno politično-gospodarske temelje teh držav na zdravju in zato demokratično osnovo. Iz tega je razvidno, da bo

najtežje urediti gospodarsko stran mirovne pogodbe.

Značilen primer za to je Avstrija. Kaj je nemška imovina v Avstriji? Zahodne države mislijo, da je to vsa imovina, ki so jo posedovali Nemci pred priključitvijo leta 1938 ali ki so si jo pridobili pozneje s prisilnim prenosom lastnine. V načelu vse zasedbene države pristajajo na to splošno razlago (definicijo). Spor pa nastane takoj, ko je treba to definicijo izvesti. Sovjeti čisto prezirajo najosnovnejše pojme Zahoda o lastninski pravici ter zahtevajo celo razne tovarne in podjetja, ki so prej bila last britanskih, ameriških ali drugih tujih korporacij. Svojo zahtevo so razširili prav tako na vso državno lastnino, ki si jo je država pridobila po letu 1938, čeprav tega po zahodnem pojmovanju ni mogoče smatrati za nemško imovino, ker je plod dela avstrijskih delavcev ter avstrijskih investicij. Britanski in ameriški zastopniki po eni strani ščitijo interese zahodnega kapitala, ker ga zaradi spremembe lastnine po letu 1938 zdaj hočejo Sovjeti razlastiti. Drugi širši razlog pa je v tem, da je treba zagotoviti, da bo avstrijsko gospodarstvo ostalo pri življenju.

Skrb za privatni kapital gotovo ni edini razlog zastopnikov zahoda pri njihovem nasprotovanju do sovjetskega tolmačenja njihovih reparacijskih pravic v Avstriji.

Ne gre toliko za obseg sovjetskih zahtev kot za obliko, v kateri jih stavijo. Britanski opazovalci, ki so proučili sovjetske zahteve zlasti glede bodočnosti avstrijske petrolejske industrije, plovbe po Donavi, bančnih in zavarovalnih družb, so prišli do zaključkov, ki so zdaj nekoliko bližji sovjetskemu stališču kakor prej. Toda način sovjetskega upravljanja na sovjetskem področju Avstrije je zbudil bojazen, da bi sovjetsko lastništvo utegnilo zavzeti obliko, ki bi zelo kršila avstrijsko neodvisnost.

(»Times«, London.)

Družinski očetje zahtevajo pri volitvah več glasov

V Bruxellesu v Belgiji je pred kratkim zborovalo nad 30.000 družinskih očetov, ki skrbje za štiri ali več otrok. Poslali so vladi protest, ker imajo pri volitvah samo en glas kot vsak 21 letni mladenič, čeprav bi morali njihovi glasovi v večji meri odločati, kadar gre za določanje vrhovnih državnih organov, ker vzgajajo novi rod in nosijo zaradi tega mnogo težjo odgovornost kot neporočeni. Prišli so se tudi, da očetje številnih otrok niso sorazmerno upoštevanj pri davčnih olajšavah in da so družinske podpore nezadostne.

Londonska konferenca preložena na nedoločen čas

Ko so zunanji ministri vrnili v torek avstrijsko vprašanje svojim namestnikom, so na Marshallov predlog tudi sklenili, da preložijo konferenco za nedoločen čas. Britanski zunanji minister je izrazil upanje, da bodo namestniki zunanjih ministrov takoj pričeli s proučevanjem avstrijskega vprašanja.

s katerim si bo za nekaj dni zagotovil življenje.

„Zdrav duh v zdravem telesu“, pravi star pregovor. V mrtvem telesu tudi za duha ni prostora. V bolnem telesu je tudi duh ohromljen. Človeštvo, ki hodi z lakoto v očeh in mrzom v kosteh po zemeljski obli, spravlja na svet le bolne, slabo odporne rodove. Tako človeštvo nosi v sebi klico obupa, neposredna posledica so prekucije in zmeda.

„Poglej otroka in videl boš, kakšni so starši“, pravi ljudski izrek. In kakšne so danes množice evropskih otrok? Slabih, pomanjkljivo razvitih in k boleznim nagnjenih teles, z zaostalo šolsko izobrazbo in moralno pokvarjene. Poleg pomanjkljive prehrane leži največji vzrok tega stanja v razrvanih družinskih razmerah. Edini pravi smisel zakona so otroci in odraščajoči otrok potrebuje predvsem toplote, potrebuje toplega gnezda, iz katerega sije dobrot, red; potrebuje zlasti pozornosti in nadzorstva. Le redki so otroci, ki jim danes starši morejo nuditi vse, kar je potrebno za njih neoviran razvoj. Mnogo pa je „družin“, ki so v razsulu, kjer je otrok prepuščen samemu sebi, raste „divje“ in mladi rodovi, katerih vzgoja je bila pomanjkljiva, so še kasnejši rodovom v veliko breme

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Po zemeljski obli

ZDRUŽENE DRŽAVE

Pomožni načelnik oddelka za izdajanje vizumov pri zunanjem ministrstvu Robert C. Alexander je potrdil tiskovna poročila o splošni poostritvi nadzorstva nad gibanjem tujcev, ki obiskujejo Združene države.

Glavno določilo je odredba, ki nalaga odgovornost za tujčev bivališče in odhod imigracijskemu uradniku področja, kamor tujec potuje. Odslej dalje bo samo področna imigracijska oblast na vstopni točki nosila odgovornost, kar pa je često zvezano s težkočami.

Odredba velja za vse tujce razen akreditirane diplomate in uradnike Združenih narodov, za katero veljajo posebne določbe.

Alexander je tudi dejal, da bodo pristojni vladni uradi storili vse za preprečenje ilegalnega vstopanja tujcev posebno še po zračni poti. (USIS)

JUGOSLAVIJA

V drugi izdaji glasila kominforme ki izhaja v Beogradu, so objavili sedaj prvič podrobnosti o organizaciji in številu članov komunistične partije v Jugoslaviji. Jugoslovanski odposlanec pri konferenci kominforme, Milovan Djilas, je izjavil, da ima komunistična partija Jugoslavije 400.000 članov, to je štirikrat toliko, kakor jih je imela leta 1945. Teh štiristotisoč komunistov tvori komunistično elito, in ne masovno organizacijo, kakor je to primer v Franciji ali v Italiji. Ob pričetku vojne leta 1941 je imela komunistična partija po dvajsetletnem nezakonitem obstoju petnajst tisoč članov, od katerih jih je padlo v bojih 8%. Funkcionarje komunistične partije šolajo v posebnih tečajih. Komunistična partija ima v Jugoslaviji sedaj visoko šolo za dve-letnikoma in 6 srednjih šol. Razen tega prireja številne tečaje in predavanja. Ideološko in politično delovanje je za vsakega člana dolžnost. Djilas je poudaril predvsem dejstvo, da jugoslovanski komunisti v političnem oziru niso samostojni, temveč sodelujejo s političnimi in masovnimi organizacijami, posebno z ljudsko fronto, sindikati in s predkratnim ustanovljeno zvezo borcev osvobodilnega boja.

ITALIJA

Delavska zbornica v Rimu je izdala kominike, v katerem je izjavila, da je splošna stavka delavstva končana. Ukinitev stavke so sklenili vsi člani izvršnega odbora delavske zbornice, ker so priznali predloge vlade za zadovoljive. Velik del rimskega tiska je mnenja, da je splošna stavka sramotno propadla. »Il Tempo« piše, da morajo oni, ki so organizirali stavko, sedaj gledati, kako bodo obvarovali svoje lice. List »Messaggero« meni, da so sile, ki so nameravale strnoglavititi de Gasperija, dejansko njegov položaj šele utrdile. Glasilo krščanskih demokratov »Il Popolo« izjavlja, da je rimsko prebivalstvo vlado razumelo in njeno zadržanje odobraval. Socialistični list »Avanti« je pa mnenja, da je Rim dobil svojo prvo bitko za kruh, delo in svobodo. Političnih težkoč ni mogoče rešiti s spremembo vlade, temveč z novo politjo in novo orijentacijo.

ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

Organizacija Združenih narodov je pričela zniževati upravne stroške ter je sporočila, da bo s 1. januarjem odpuščenih 800 nameščencev; od teh je bilo 600 sprejetih za dobo zasedanja glavne skupščine, ki je končala 29. novembra. Drugi pa so stalni nameščenci, nekateri od njih so v službi pri Združenih narodih od njihove ustanovitve dalje. Skupščina je tudi odobrila predlog, po katerem so glavni tajnik Trygve Lie in njegovi pomočniki pooblašeni za nadaljne ukrepe, s katerimi naj se razne službe bolj pravično razdelijo. (CAD-AIS).

MANDŽURIJA

Ameriško zunanje ministrstvo je objavilo, da se ameriški generalni konzul v Dairenu v Mandžuriji, Merrel Bennighof ne bo povrnil na svoje mesto, temveč da bo dobil nov položaj. Bennighof se je vrnil v Washington pred petimi tedni. Ameriške zadeve v Dairenu, ki ga imajo zasedenega Sovjeti, odpravlja začasno podkonzul Is. Patch ml.

Med razgovorom je Bennighof govoril o stanju popolne omrtvelosti, v katerem je zdaj nekaj procvitajoče pristanišče, o lakoti in o boleznih, za katerimi trpi močno zdesetkovano prebivalstvo. On sam je moral premestiti ogromne težave, da je zadoštil dolžnostim svojega urada.

Po tem, kar določa kitajsko-sovjetski sporazum z dne 14. avgusta 1945, je Dairen na papirju svobodno pristanišče, odprto vsem državam za mednarodno trgovino. Vendar, izjavlja Bennighof, »ni v nobenem kraju bila železna zavesa spuščena z

večjo odločnostjo, kakor ravno nad tem važnim pristaniščem Mandžurije.«

Ameriškim obiskovalcem je prepovedan vstop. Ni prav nobene možnosti za ameriško trgovino v kraju, kjer so svojačasno ameriška imetja dosegala dva milijona dolarjev.

Ameriško zunanje ministrstvo je ponovno uradno zahtevalo v letošnjem avgustu, naj bi Sovjeti odprli pristanišče mednarodni trgovini. Nota, ki je bila izročena meseca avgusta, pravi med drugim: »Čeprav sta minuli skoraj dve leti od dneva vdaje Japonske, Dairen še vedno ni odprt za mednarodno trgovino ter ni dovoljeno zastopnikom ameriških trgovcev, da bi zasedli ali pa vsaj obiskali tista imetja v okolici mesta, katera so njihova last že dolgo časa.«

Bennighof je poleg tega izjavil, da se je prebivalstvo Dairena, ki je leta 1945 štel 1.300.000 prebivalcev, zdaj znižalo na polovico. Železnice so izven rabe, pristanišče je zaprto ter obstoji edini pomorski promet iz kitajskih ribičev ter sovjetskih parnikov, ki vozijo med sovjetskimi pristanišči ter dobavljajo živila in material sovjetski vojski. Vsi tožijo nad veliko brezposelnostjo; beda raste iz dneva v dan. Ceste, po katerih je nekaj tekel zelo obširen promet, so zdaj zapuščene; mnoge trgovine so zaprte. Sovjetske zasedbene sile nadzirajo prav vse. Posadke štejejo od 30 do 50.000 mož. Potovati ne moreš niti deset milj iz mesta, ne da bi imel posebno dovoljenje, ki ga pa kaj težko dobiš. Zdravniki in zdravnice so zelo redke, dobava vode je nezadostna, sanitarna služba pa slaba. Kolera in davica sta dosegli epidemičen obseg za časa bivanja ameriškega konzula v področju, razširjeni pa so tudi bili tifus, koze in možganska vnetja.

Cene so bile tako visoke, da se je osebje generalnega konzulata moralo zatekati k svojim zalogam živil v konzervah.

»Najslabša stran položaja — je zaključil svoj izjavo Bennighof — pa je predstavljalo dejstvo, da sem moral izvrševati dolžnosti svojega urada v skoraj popolni osamitvi od ostalega sveta. Sovjeti so odklonili, da bi dovolili funkcioniranje radioodajne službe ter so poročila konzulata mogla biti oddajana le po poteh, ki so jih nadzirali Sovjeti.« (USIS-AIS)

FRANCIJA

Novice iz Francije dajejo upati, da je v tej vznemirjeni državi zmagala zmernost. Širom države je opažati, da se ljudstvo vrača k delu. Kaže, da je konec stavke, ki je v zadnjih treh tednih zaustavila življenje Francije. Parižani so z zadovoljstvom sprejeli sporočilo, da so železničarji, ki delajo na podzemeljski železnici in drugi prevozniki delavci, preklicali nameravano 48 urno stavko.

Tudi drugod delavstvo vedno bolj odklanja pozive glavne delavske zveze k stavki. Opaža se, da je v tej dramatični borbi v

Franciji zmagala vlada s svojim modrim spravičljivim zadržanjem. K njeni zmagi je veliko pripomogel zdrav domovinski čut delavskih množic. Ministrski predsednik Schuman in njegovi ministri so si pridobili podporo javnosti ne le s svojo pripravljenostjo, da upoštevajo resnične pritožbe delavcev, ampak tudi s svojim pogumom in odločnostjo proti nasilju in državljanski vojni. Vlada je mojstrsko obvladala skrajno nevaren položaj. Če bo šlo tako naprej, bo Francija, ki se je marsikaj naučila v zadnjih treh tednih, vstala iz teh težav še močnejša in odločnejša.

Schuman je uspel tam, kjer Ramadier ni mogel uspeti. Manjšina delavskih sindikatov je sprejela vladni predlog, večina pa ga je odklonila. Kljub temu pa je značilno, da se delavci po vsej državi vračajo k delu. To pomeni, da so sami spoznali, da bi nadaljevanje stavke rodilo le trpljenje. Med vlado in delavskimi sindikati preostaja le še sporno vprašanje, ali naj bo plača povišana od takrat, ko so se vrnili na delo, ali od takrat, ko so stopili v stavko, to je pred približno tremi tedni. Vlada je proti temu, ker bi to pomenilo plačan dopust. Komunisti se bodo na vse načine trudili, da bi preprečili rudarje, jeklarske delavce in železničarje, naj se ne vrnejo na delo, dokler ne bodo našli kakega drugega vzroka za izzivanje nove stavke. V teh glavnih industrijah delo še počiva. Gospodarske izgube so porazne zlasti pri premogu. Upati je, da bodo politične posledice dogodkov zadnjih treh tednov pripomogle h gospodarski ureditvi. Nihče ne bi mogel bolj jasno pokazati, kakšna razvalina čaka Francijo, če bi postala plen ekstremizma. Težko je napovedati, kako bo četrta republika po teh razburkanih tednih dosegla svoje politično ravnovesje. V industriji bodo komunisti gotovo proglasili vladne koncesije za svoj uspeh. Če se država politično umiri, bodo na ugledu veliko pridobile sredinske stranke. Desničarske stranke pa vidijo rešitev v izvenparlamentarni akciji generala De Gaullea. Glavna preizkušnja za Schumana bo, kako bo postavil trdne temelje finančni stabilnosti in delovni pobudi. Vsekakor ima možnost, da reši več kakor ustavni okvir republike. (»Yorkshire Post«, »Times«).

BOLGARIJA

Glasom nedavnega uradnega poročila o razgovorih med trgovinskim atašejem Združenih držav v Sofiji Louisom Beckom in bolgarskim predstavnikom Georgijem so bili doseženi ugodni pogoji za vzpostavitev trgovskih odnosov med Združenimi državami in Bolgarijo.

Dopis »New York Timesa« navaja, da je Beck predložil, da pošlje Bolgarija trgovinsko delegacijo v Združene države in da se napoti v Washington bolgarski trgovinski ataše. Ameriški trgovinski ataše je izjavil, da bi Bolgarija zamogla izvažati v Združene države tobak, parfume in preproge.

Bolgari pa bi mogli kupovati v Združenih državah stvari, ki jih nujno rabijo, namreč rudniške opreme, nadomestne dele za avtomobile, tekstilne stroje, električni material in jedko sodo.

Sovjetski načrt za nadzorstvo atomske energije

Ameriški predstavnik pri Združenih narodih Warren Austin je v svojem govoru v Richmondu omenil zvižaje in pasti, ki jih vsebujejo predlogi Sovjetske zveze za kontrolo nad atomsko energijo ter opozoril, da »nudi ti predlogi sleparski videz kontrole«. Omenil je nato delo komisije Združenih narodov za atomsko energijo in priporočila glavne skupščine Združenih narodov ter opomnil, da se je večina komisije za atomsko energijo zedinila na načelu, da je treba vzpostaviti učinkovito mednarodno kontrolo in da so le nasprotovanja Sovjetske zveze proti temu načelu preprečila kakršen koli napredek pri tem vprašanju.

Austin je izjavil, da je večina bila mišljenja, da se ne more odločiti za proizvodnjo jedrne (atomske) pogonske snovi brez nevarnosti zaupati eni sami državi, temveč da je potrebno vzpostaviti mednarodno avtoriteto. Večina komisije je tudi bila mnenja, da mora ta mednarodna avtoriteta imeti široka pooblastila za vodstvo in nadzorstvo proizvodnje atomske energije po celem svetu. Sovjetska zveza se je uprla podelitvi tako širokih pooblastil, češ da bi to pomenilo kršitev »narodne suverenosti«.

»Večina je mnenja«, je izjavil Austin, »da učinkovita kontrola ni mogoča, ako ne morejo določenih kršitev pogodb kaznovati tudi s sankcijami. V takem primeru bi ne smela biti dovoljena nobeni državi uporaba veta, s čimer bi lahko obstruirala. Sovjetska zveza pa je predlagala, da naj bo dovoljena uporaba veta tudi pri vprašanju sankcij.«

»Obtožba Sovjetske zveze, po kateri naj bi kontrola večine kršila državno suverenost, ter celo uničila neodvisnost raznih držav — je nadaljeval Austin — je bedasto pretirana.

»Po sovjetskem načrtu — je nato izjavil Austin — naj bi posamezne države same ustanovile načine proizvodnje jedrne pogonske snovi.«

»To bi pomenilo nastanek neskončnega tekmovanja držav na vseh področjih, v katerih se uporablja atomska energija, in vedno bolj naraščajočo nevarnost nenadnega izbruha atomske vojne. Lažnjiv občutek varnosti bi pomenil mnogo bolj nevaren položaj, kot ga napravi — je zaključil Austin — pošteno, čeprav žalostno priznanje dejstva, da ni nikake mednarodne kontrole. Noben član vlade in nobena vlada se ne more pošteno udeležiti take prevare, v škodo ne le ameriškega naroda, temveč narodov vsega sveta.« (USIS-AIS)

Komunisti v akciji v Italiji in Franciji

Komunisti imajo močne stranke v Italiji in Franciji. V Franciji imajo 1.300.000 članov, v Italiji pa 2.200.000. Kljub temu pa so bili komunisti izrinjeni iz francoske in italijanske vlade, kar je imelo globoke posledice v obeh državah. Temu ni le vzrok komunistična številčna moč, ampak njihova oblast v glavnih delavskih organizacijah.

Francoski in italijanski komunisti, so več mesecev mislili, da bodo lahko prišli na

oblast s pomočjo volitev. Njihovo upanje se je izjalovilo. V Franciji niso mogli dobiti več kakor 30% glasov. Francoska in italijanska vlada sta se usmerili k Združenim državam in sta pristopili k Marshallovemu načrtu, v Franciji in Italiji so se začele zbirati protikomunistične sile. Komunisti so močno reagirali. Francoska in italijanska komunistična stranka sta postali članici kominforme, katerih glavni namen je preprečiti Marshallov načrt.

Zadnje tedne sta postali francoska in italijanska komunistična stranka silno bojevit. Organizirali sta velike stavke. V raznih mestih je prišlo do velikih komunističnih in protikomunističnih neredov.

Ni čisto jasno, ali pomenijo dogodki zadnjih tednov le to, da komunisti preizkušajo moč svojih nasprotnikov, oziroma ali so pričeli izvajati svoj program »direktne akcije«. Vsekakor pa je jasno, da sta Francija in Italija ostro razdeljeni v komunistični in protikomunistični tabor. (LPS-USIS)

Denarna reforma v Sovjetski zvezi

Po poročilih moskovskega radia, sta sklenila ministrski svet sovjetskih republik in osrednji odbor komunistične partije Sovjetske zveze izvesti denarno reformo in ukiniti sistem racioniranja. S 16. decembra je stopila ta reforma v veljavo. Novo denarno reformo so izvedli zato, da bo dobil rubelj zopet svojo kupno moč, katero je prišel izgubljati zaradi presežnega denarja, ki so ga tiskali Nemoi med vojno za zasedeno ozemlje v Sovjetski zvezi.

Britanski izvedenci za ruske zadeve pravijo, da bo denarna reforma najbolj zadelala baltske sovjetske republike in one, ki so nanovo priključene Sovjetski zvezi in bo mogoče tudi pospešila odpravo neodvisnih kmetov.

Baltske republike do sedaj niso imele kolhoznega sistema, katerega niso mogli uvesti tudi v bivši poljski zapadni Ukrajini in bivši češkoslovaški Karpatski Ukrajini.

Če bodo sedaj izgubili veliki in srednji kmetje večji del svojih prihrankov, potem obstojajo za uvedbo kolhoznega sistema boljši predpogoji, kakor pa prej.

Spodnja zbornica poučile jugoslovansko odpoved Blajske pogodbe

Na vprašanje glede odpovedi anglo-jugoslovanske pogodbe o razseljenih osebah jugoslovanske narodnosti, je podal parlamentarni državni podtajnik v zunanjem ministrstvu g. Christopher Mayhew izjavo, v kateri pravi: »Britanska vlada je dobila 10. decembra, od jugoslovanskega poslanika noto, v kateri smatra jugoslovanska vlada sklenjeno pogodbo za polom, ker se britanska vlada ni potrudila, da bi izpolnila določila pogodbe.«

Mayhew je nadalje izjavil, da je ta nota britansko vlado presenetila, ker je jugoslovanska vlada pogodbo po tako kratkem času odpovedala, ne da bi prej kaj sporočila.

Jugoslovanska misija, ki naj bi izvedla repatriacijo jugoslovanskih razseljenih oseb, je uživala vso podporo s strani Angležev. Da je imela ta komisija le malo uspeha, pa ni kriva britanska vlada.

Mnogo kolaboraterjev, katerih imena so bila na listinah, sploh ni v britanski coni. One, katere so spoznali za krive sodelovanja s sovražnikom, so izročili jugoslovanskim oblastem. Vendar pa ni bilo mogoče kar na hitro odločiti v stvareh, ki so odločale o življenju in smrti posameznika.

Pogled v globino

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Povratek v družino naj bo geslo sedanosti. Na tej ne lahki poti se je treba v največji meri zavedati težkoč in trtev in vztrajnosti, ki je potrebna za doseg cilja. Danes si pač nobeden ne sme dovoliti, da bi živel, kot je živel nekoč, nekako »tjavendan«. Danes dan ne sme miniti, ne da bi zvečer vsaj približno ne vedeli, kakšen bo naslednji. Prav tako smo v svojih zahtevah in željah še vedno preveč zahtevni in komplicirani. Ubijamo si glavo z željami po stvareh, o katerih natančno vemo, da jih ne bomo mogli pričarati. Tudi zabavljanje ne pomaga nič, z glavo skozi zid ne pridemo in zato ne kaže drugega kot življenje skrajno poenostaviti. Tudi enostavno, preprosto življenje ima svoje skrite lepote in srečne trenutke.

Naše pojmovanje sreče se mora prilagoditi razmeram. Stvarem, užitzkom, ki jih ni, se je treba odreči in nanje pozabiti, veselje pa bomo imeli s stvarmi, ki smo jih nekoč komaj opazili ali katerih navzočnost nam je bila samo ob sebi umevna.

Živeti je treba znati in umetnost življenja je danes res težka. Danes se pravi ali delati ali pa umreti. Vere v življenje ne smemo izgubiti, vere v svobodo in možnost spet srečno zaživeti, in za to se je treba boriti.

Družba sv. Mohorja

Dne 28. novembra je dobil odbor Mohorjeve družbe obvestilo, da je družbi vrnjena založniška koncesija, ki so jo črtali leta 1938. Vedeli smo, da bo prošnja za obnovo koncesije naletela na različne ovire. Razumljivo je namreč, da so v deželi še vedno ljudje, ki z zavistjo in strahom gledajo na razvoj koroških Slovencev. Še razumljivejše pa je, če pomislimo, da konkurent ne vidi rad, če se ustanovi podjetje, ki mu bo precej »vode speljalo z mlina«. Toda za družbene pravice so se zavzeli najpristojnejši krogi v deželi in tako je bila zadeva pozitivno rešena. Vsem, ki so družbi pomagali do njenih pravic, se na tem mestu zahvaljujemo.

Preteklost Mohorjeve družbe je nad vse častna. Družbino delovanje je/svoj čas obsegalo vso Slovenijo. Bila so leta, ko je imela družba 92 tisoč članov in članic. Kdo more povedati, koliko je prišlo v teh letih kulture in izobrazbe med naš narod ravno s pomočjo Družbe sv. Mohorja? Družba je nudila ljudem obilo poljudnega slovstva, vedno pa se je zavedala, da je cerkvena bratovščina in je zato skrbela tudi za versko vzgojo naroda.

Danes potrebujemo knjig kot še nikoli. Ni šolskih knjig, manjka nam strokovni list za doraščajočo mladino. Odkod naj dobimo knjige, če jih ne bomo sami tiskali? Zgodovina nam priča, da so mesta rastla ob škofijah in samostanih, koroški Slovenci pa so rasli in se krepili ob Družbi sv. Mohorja.

Za slovenske šole v Slov. Benečiji

Sovražniki slovenskega jezika trdijo, da so beneški Slovenci že osemdeset let pod Italijo in niso imeli nikoli slovenskih šol, zato jih ne smejo dobiti niti sedaj. To ne drži, ker jim lahko povemo, da so tudi Francozi v dolini Aosta pod Italijo že osemdeset in več let in niso nikoli imeli svojih francoskih šol, pa so vendar sedaj dobili šole in deželno avtonomijo.

Drugi izgovor nasprotnikov je, da narod v Benečiji ne zahteva šol, ker noče priti pod Jugoslavijo. Takemu izgovoru predstavljamo zopet primer Francozov v dolini Aosta, ki tudi niso zahtevali in niso želeli priti pod Francijo, pa so vendar šole dobili.

Tretji izgovor protivnikov slovenskega jezika in slovenske kulture je, da beneški Slovenci ne poznajo slovenskega jezika in kulture, ampak govorijo le neko slovensko narečje, kakor napolitanci govorijo napolitanščino. Takim neotesancem odgovarjamo: Ivan Trinko je lik slovenskega kulturnega moža v Benečiji in tako močan steber našega jezika in naše kulture, da ga ne bodo še pozni veki mogli uničiti. Dovolj je beneškim Slovincem Ivan Trinko, poznan v svetovni javnosti, da lahko mirno in ponosno trdijo, da niso beneški Slovenci zaostali v kulturnem razvoju za drugimi Slovenci in da niso padli na raven slugov in sužnjev.

Družba sv. Mohorja v Celovcu je stala dolga leta kot obnemogla, zdaj pa zopet vstaja k novemu življenju. Prišle so sicer denarne težave, ker je tudi družbo zanjela denarna reforma, vendar bo tudi ta težava premagana. Za prvo povojno knjigo »Koledar za leto 1948« se je zglasilo izredno veliko število naročnikov. Poverjenikom gre zato največja zahvala. Ker se je za koledar nabralo veliko gradiva, bo družba izdala tudi »Večernice«, ki jih bo lahko vsak dobil za doplačilo 2 šilingov. Tako upamo ustreči tudi našim sotrudnikom, ki žele, da se objavi vse, kar so za Mohorjevo napisali. Ker je trenutno predvideni dar zelo skromen, bo odbor družbe skrbel, da bo pozneje izšla še kaka knjiga, če bo le dovolj papirja na razpolago. Vsi vemo, kako težko je danes za papir, a če papirja ni, tudi knjig ni mogoče tiskati. Razen tega je družba trenutno šele v razvoju in ne more storiti vsega, kar bi bilo želeli.

Če pregledujemo število naročnikov za Mohorjeve knjige, vidimo, da so številke zelo visoke južno od Drave, močno pa padajo proti severu. Ponemčevanje se je vr-

šilo v teh krajih z veliko večjim uspehom. Upamo, da se bodo Slovenci tudi v teh krajih zavedli svoje narodnosti in ponovno pristopili v krog naše versko-kulturne bratovščine. Pričakujemo, da se bo v teku let s pomočjo slovenskih listov in šol vzgojil kader mladih in požrtvovalnih Slovencev, ki bodo nastopili kot branitelji naših narodnih pravic in naše narodnostne meje. Vse slovenske družine bi morale postati članice Mohorjeve družbe, kot bi morali biti vsi slovenski gospodarji člani slovenskih posojilnic. V mlačnejših je treba čimprej vzbuditi zanimanje za narodno kulturo.

Dvoje vprašanj nam stoji danes pred očmi: Kaj bi bilo s koroškimi Slovenci severno od Drave, če bi od njih ločili južni del dežele; in drugo: kaj bo s Slovenci južno od Drave, če se ponemčijo vse župnije severno od te črte?

Eno in drugo bi bilo za narod pogubno. **Da si ohranimo narod in zemljo, moramo mobilizirati vse sile. Eden najmočnejših branikov našega naroda proti vsem narodnim sovražnikom pa je bila in bo Družba sv. Mohorja.**

NAŠA ŠOLA

(Dopis iz okolice Vrbe)

Z ozirom na notico v vašem listu št. 49 z dne 28. XI. 1947, poročam o razmerah na naši krajevni ljudski šoli. Razmere opisujem samo z ozirom na pouk slovenščine, ker je bila taka tudi vaša želja.

Šolski okoliš Vrba obstoja iz trga in vil v okolici, ki so večji del last Dunajčanov. V teh vilah stanujejo večinoma le poleti, tako da ti otroci ne pridejo v poštev za šolo. Ostali del prebivalstva, to je domačini, so v glavnem obrtniki in rokodelci vseh strok, ki večji del obvladajo oba deželna jezika (vsaj domačini brez izjeme). Do leta 1910 je bilo slišati v Vrbi veliko slovenščine. Ko pa je postala Vrba svetovno znano letovišče, so slovenščino počasi zrinili s ceste.

V vrbski šolski okoliš spadajo še od občine Logaves tile kraji: Logaves (vsa župnija), Dob, Spodnje Jezerce in Žoprače, vas Dole iz občine Lipa in Sp. Vogliče.

To so kraji s kmetskim prebivalstvom, med katerim imajo Slovenci veliko večino. Pridejati pa je treba, da je v zadnjem desetletju mnogo slovenskih družin postalo nemško-mislečih, ker je bil pritisk nemštva izredno močan.

Šola na Vrbi je bila do leta 1914. označena kot utrakvistična. Na njej je poučeval učitelj G. Koriarij, ki je slovenščino popolnoma obvladal. Ko so moji otroci obiskovali šolo, je bil v rabi še »Slovensko-nemški« »ABECEDNIK«. V prvem razredu so se še ozirali na narodnost otrok in tudi krščanski nauk je bil za naše šolarje v slovenščini. Ko je prišla vojna s Srbijo (leta 1914), so iz sovraštva do slovenskih narodov prepovedali prej omenjeni

abecednik. Ukinili so tudi pouk v slovenščini. Ob nastopu prve avstrijske republike nam dvojezičnega pouka niso več dovolili, četudi sem jaz (pisec pisma), ki sem bil takrat član šolskega sveta, napravil prošnjo na deželni šolski svet, podpisano od mnogih staršev iz naše vasi. Toda vse skupaj ni nič pomagalo. Abecednika niso dovolili in oblast je izvajala vedno hujši pritisk na otroke slovenske narodnosti, čeprav smo v tej zadevi pri deželni vladi še večkrat posredovali.

Ponemčevanje v šoli je zajemalo vedno večji obseg. Najhujši pritisk se je pričel takrat, ko je iz nekdajne dvorazrednice postala šestrazredna šola. Učiteljstvo je po-

Ali je kazen vzgojno sredstvo

(Misli iz Foersterjeve knjige »Schuld und Sühne«, 1911.)

Foersterja kot pisatelja odlikuje spretost, s katero zna nasprotujoča si mnenja tako presoditi, da izloči iz njih, kar ima v sebi resničnega, dobrega, lepega, porabnega. Vprašanja: Ali vzgajaj individualno, z ozirom na posebne lastnosti posameznikov, ali bodi v vsakem slučaju do vseh otrok neizprosno isti; ali stopaj v šolo z vedrim licem kot prijatelj mladine, ali se pokaži učencu vedno le strogega vzgojitelja, ki se nikoli ne poniža do otroških slabosti; ali se drži starih vzgojnih načel, ali se poprimi novih težejih modernih vzgojiteljev, — taka in podobna vprašanja so na pedagoških sestankih in te-

stalo napram slovenski mladini zelo strupeno in ni izbiralo sredstev za zaničevanje in uničevanje Slovencev. Najhuje je bilo ob vsakoletni obletnici plebiscita. Ko je leta 1938. pridivila v Avstrijo nacistična svojat, je s pomočjo domačih nacistov s krepko roko uničila še to bore malo, kar smo imeli prej vsaj še na papirju. Prepovedali so slovenščino v šoli in cerkvi, celo doma nismo smeli govoriti slovensko, ker so pod oknom vedno čepeli ovaduhi, ki so javljali oblastem naše razgovore.

Zdaj je že več kot dve leti od tega, kar je bil nacizem premagan, a razmere na šoli se niso bistveno spremenile. Na naši šoli ne poznamo nobenega učitelja, ki bi obvladal slovenski jezik, kaj šče, da bi ga res s ljubeznijo in zanimanjem učil, čeravno je v naši občini dovolj otrok slovenske narodnosti.

Tudi krščanski nauk je na tej šoli samo nemški, čeprav je treba oznanjati evangelij v vseh jezikih in naj bi vsak v svojem jeziku Boga častil.

Kadar je treba izvesti kaj, kar bi koristilo Slovincem, potrebuje res dolgo časa, dočim se lahko druge stvari izvedejo tudi brzojavno, ali celo telefonsko.

Starejši zavedni Slovenci, ki se bore že več desetletij za svoje pravice, so si soglasni v tem, da se v bistvu ni nič izpremenilo na bolje. S. —1.

Pripomba uredništva:

Glede razmer na ljudski šoli v Vrbi smo prosili za pojasnilo na pristojnem mestu in ugotovili:

1. Na ljudski šoli v Vrbi res ni pouka slovenščine, ker še ni na razpolago dovolj učnih moči, pač pa je v načrtu, da se bo tudi na tej šoli uvedlo nekaj slovenščine.

2. Leta 1945. so v Dvoru pri Vrbi (Kranzelhofen) odprli en razred s prvimi tremi šol. leti; ta šola spada pod šolo Vrba. V teh je dvojezični pouk. Šola v Dvoru ni samostojna šola, temveč je nekaka eks-pozitura vrbske ljudske šole.

3. Na meščanski šoli v Vrbi poučujejo tudi slovenščino.

Gospoda, ki nam je poslal gornji dopis prosimo, da se prepriča o resničnosti naših ugotovitev in nam pošlje tozadevno poročilo.

čajih že povzročila dolgotrajne debate, ki so ostale brezplodne, če se ni oglasil trezen mislec, ki je z jasno besedo odkril praktično vrednost, pa tudi nevarne pomanjklivosti posameznih nazorov. Foerster smatra za svojo posebno nalogo, da posreduje med starimi, navidezno zastarelimi nazori in med pretiranimi zahtevami novodobnih pedagogov; večinoma reši to svojo nalogo v zadovoljnost vzgojiteljev, ki iščejo resnično srečo mladine in nedvomljive slave originalnosti glede neizvedljivih načrtov.

Razne države pripravljajo preureditev kazenskih zakonikov; pri tem so se med pravniki pojavili nazori, ki zahtevajo, da za mladoletnike zakonik ne sme poznati prave kazni; kazen naj se v vsakem slučaju nadomesti z vzgojo.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Anton Koder:

Kmetški triumvirat

Zgodovinska povest

2.

Ilija je stisnil slepcu roko in odšel po glavni ulici. Rdečelični pivec pa je še dolgo slonel ob oknu in smehljaje zrl za njim.

»V resnici, korenjak in poštenjak je ta Ilija!« meni sam pri sebi.

»Pa ta krepka postava, ta pogum in resnoba! Že njegov sokolji pogled očara in navduši vsakega, ki je le enkrat z njim občeval. Da, mila nam sreča junaška! Taka pridobitev je zlata vredna ter zagotavlja uspeh!«

Urno je stopal Ilija Gregorič po ulici. Ni se menil za življenje okoli sebe. Med potjo so ga pozdravljali njegovi znanci in kmetje plemenitaša Ferenca Tahyja.

Na koncu ulice, kjer se prične predmestje, se ustavi pred trgovino železa ter zavije proti vходу. Naproti mu pride postaran mož majhne postave, s fesom na glavi ter se mu globoko in nekako posebno prijazno pokloni.

»Gotovo ste me čakali. Dolgo me ni bilo,« ogovori Ilija svojega tovariša. Oba stopita v prodajalnico in iz nje naravnost v malo sobo poleg nje.

»Meni bi bilo vseeno, prijatelj. Toda moj rojak, Srb iz Turškega Broda, je prišel danes in bi rad vedel, ali je kaj gotovosti z ono kupčijo,« odgovarja gostobesedni trgo-

vec s srbskim naglasom ter mu ponudi sedež na divanu poleg sebe.

»Tudi jaz bi rad vedel kako in kaj. V takih primerih ne smemo odlašati. Nenadno, odločno in neustrašeno! to je moje geslo. Toda moji tovariši so preveč oprezni in premalo odločni. Pravega vodstva manjka.«

Med temi besedami se Ilija neprestano ozira skozi okno na ulico in strahu, da ne bi kdo prisluškoval. Končno še pristavi:

»Koliko stotov bi imel pripravljenih, koliko samokresov in handžarjev, in v kolikem času se zaveže, da bo vse to pripeljal na kranjsko mejo?«

»To je odvisno od končnega dogovora, ki se, če zahtevate, izvrši še danes. Nadaljnja pogodba je izročena meni samemu. Znanе so mi vse okoliščine v tej zadevi,« smehljaje odgovori trgovec in si gladi dolgo črno brado, kakor bi se veselil precejšnjega dobička, čeprav iz druge roke.

»Danes še niso mogoče nadaljnje razprave. V najmanj dveh tednih pa vam bomo lahko stavili določna naročila. Vsekakor pa za približno dvajset tisoč mož. Najmanj dve tretjini sta potrebni, če hočemo imeti uspeh. Koliko znese, izračunajte sami in mi še danes povejte, ali morete prevzeti naročilo.«

Te nepričakovano visoke zahteve so bile trgovcu vidno po godu. Kakor pred slavnim vojvodom se je pred preprostim kmetom zvijal v dve gube in z vso svojo zgovornostjo zagotavljal, da turški trgovec lahko oboroži vso avstrijsko vojsko, in da je le on zmožen vtihotapiti v deželo toliko streliva in orožja brez nevarnosti in najmanjšega suma.

Dolgo sta se posvetovala in razpravljala o podrobnostih kupčije. Ob slovesu pa sta

si zagotovila, da ostane stvar tajna med njima povsod in proti vsakemu.

*

Mračilo se je že, ko so trije možje korakali po cesti, ki se vije iz Zagreba proti severu. Ko so prišli na vzvišen prostor, od koder je bil zadnji pogled na mesto, se ustavijo. Tovariši, ki se je že med potjo oziral večkrat nazaj, nejevoljno de:

»Čudno se mi zdi, da ga ni za nami. Prav njemu sem zabičal, naj se podviza, da bomo skupaj hodili domov. Naposled se mu je zaradi njegove neopreznosti pripetila kaka neprilika, ki je zmožna prečrtati naš načrt.«

»Ne jezi se in ne skrbi, Ilija! Saj Miho poznaš. Gotovo je zašel med vojake. On brez vojaške družbe v mestu ne more živeti,« je dejal majhen širokopleč možak — kmet Gubec.

»Ali pa se bo celo k vojakom zapisal in bo, predno se bomo mi zavedli, najslavnejši hrvaški general in prijatelj pijavk krog in krog po gradeh,« pristavi urno tretji tovariš, suh, za slabotno visoko postavlo malo prešibek, najemnik kmetskega posestva, P a s a n e c po imenu.

Nekako neprijetne so bile prvemu govorniku poslednje polresne, pol šaljive besede. Nekaj časa je molčal, nato pa dejal s pomeljšivim glasom:

»Naj bo, kar hoče. Če mislimo našo misel izpeljati, ga moramo počakati. Le, on nam more dati pojasnila, ki so za nas odločilne važnosti — posebno glede vojaštva pri nas.«

S temi resnimi besedami je bilo konec vsakega zabavljanja.

»Prav imaš, Ilija. Guzeč nam je predrag in prezvest prijatelj, da bi smeli o

njem dvomiti. Poleg tebe nam je desna roka in obenem še tvoj pribočnik, da se izrazim po vojaško.«

S temi besedami je poizkušal najstarejši med njimi, Gubec, spraviti razgovor v pravi tir.

V znamenju, da se popolnoma ujema z Ilijevimi nasveti, sede v travo pod košato lipo ob cesti in za njim oba spremljevalca.

Med tem se je zmrščilo in na vzhodu so se prižgale prve zvezde.

»Ilija, kako si opravil moje naročilo?« vpraša čez čas Gubec.

»Okoliščine so primerne, naročilo zagotovljeno. Kadar bo vse v redu, čakam le tvoje povelje in kupčija bo sklenjena,« odgovori zadovoljen Ilija Gregorič in se pomakne bliže cesti, da bi videl čimdalje proti mestu.

»In koliko smem zaupati tvojim obljubam, Pasanec,« nadaljuje Gubec, obrnivši se k drugemu spremljevalcu.

»Upanje imam najlepše. Denar bo skoro gotovo ob pravem času na razpolago. Kar bo pa primanjkovalo, boš pridal ti iz svojega, saj ti ne manjka.«

Ta odgovor je dobro del bogatemu Gubcu. Lepo rejeno lice se mu je razširilo v zadovoljen nasmeh.

Kar je govoril potem, je bilo priznanje tovarišema za storjeno delo. Toda iz vsega se je vendar jasno videlo, da si je svest lastne moči in veljave, da ve, da je središče vsega gibanja, ki mu obeta velik uspeh.

»Kakšno je, menita, ljudsko mišljenje v Zagrebu in po mestih sploh? Ali bomo imeli tu dovolj podpore in pomoči predvsem med izobraženci?«

(Dalje prihodnjič.)

Disana poljana

Posredovanje umetnin

Družinski prazniki so sila pomembno vzgojno sredstvo, ker še bolj povežejo družino.

Marsikaj sem že prenesel v svojem življenju, toda kaj takega se mi še ni zgodilo kakor ob desetletnici zakonskega jarma. Koščica — sosed v pisarni — mi je poslal skrbno zavito podobo.

Pravo razodetje.

»Sicer ni nova,« mi je sporočil v priloženem pismu, »nekaj let mi je visela v prvem nadstropju (čez teden dni sem se prepričal, da je mislil podstrešje), toda sem mnenja, da moramo umetnine posredovati tudi drugim, katerih duše še niso občutile blagodejnega vpliva njih veličine. Podarim Ti jo za vedno in želim Tebi kakor tudi Tvoji ženkici, da bi Vama prinesla toliko ur tihega veselja, notranjega zadovoljstva in miru, kakor jih je meni...«

Krasen dečko ta Koščica, kaj?

Takoj zvečer smo jo postavili na mizo in jo pregledovali. Mala dva sta brž poskusila, če se dajo odbiti levje glavice na okviru. Podoba je sicer nekoliko starinska, toda barve so žive. Z eno besedo: podoba, kakršno je vredno dobiti ob desetletnici sladkega jarma.

V levem oglu sloni ob oknu nek moški in gleda zamišljeno na polje. Zunaj se bržkone pripravlja nevihta, ko je tako temačno. V ozadju sloni polomljen klavir in ob njem glasno prepeva dekletce s kitami. Vse diši po zatohlosti podstrešne izbe. Zada na steni visi violina z odtrgano struno. Na desni spodaj pa leži ovčka med kupom cunj in posode.

Skratka podoba, ki spravi človeka v čudno mehko občutje. Ko smo jo gledali, nas je vse skupaj objelo tiho veselje! Koščica! Ko bi ga zdajle srečal! Ne vem, kaj bi storil z njim ob veselja...

»Kam jo bomo obesili?« je vprašala žena in že pokazala na prazno steno nasproti postelje.

Rajši nikar! Ne vem, kako to, ampak kadar koli pogledam moža na sliki, se spomnim, da se moram še obriti. Kadar se namreč brijem, slonim prav tako kakor oni na podobi pri oknu in gledam v zrcalce na okenski kljukci.

»Po mojem bi bilo bolje, če bi jo dali v otroško sobo.«

Komaj sem rešil deklico na sliki, da ji ni moja mala z iglo iztaknila svetlih oči. »V otroško sobo? Kaj se pa otroka razumeta na umetnine?«

Neumnost! Sicer pa zaradi mene lahko visi kjer koli.

»No, dobro! Pa naj bo pri nas.«

Ne vem, ali se mi samo zdi, a jaz sem se vse drugače počutil, ko sem sedel s časopisom v roki poleg lepe podobe, da bi bral.

Ženin obraz se razjasni, toda hip nato že začne:

»Kaj se ti ne zdi, da je najina soba preblizu kuhinje in da bo vročina in soparica pokvarila podobo?«

Nisem še prebral prvih dveh stavkov, ko sem moral že odložiti časopis. Mirno sem pokimal in razširil oči, češ: skoraj gotovo je tako!

»Drago! Dajmo jo potem rajši v otroško sobo. In sploh, da ne boš dejal, da tvoja nikoli ne obvelja...«

Moja obvelja?!

Jaz: »Kdo pa pravi, da moja nikoli ne obvelja? — In nazadnje: ali res kdaj obvelja?«

Ona: »Misliš torej reči, da sem ti bila vseh deset let neznošna?«

Jaz: (Nič. Samo vzdihnem.)

Ona: »Kar vzdihuj! Nemara bo še kdo mislil, da imaš prav.«

Jaz: »Nehaj za božjo voljo! Vrag naj vzame vse skupaj!« Jezno zaženem zmečkani časopis v kot. Čez nekaj hipov stopim mirno ponj in ga zravnjam. Pripravim se za branje in povem čisto mirno: »Deset let smo živeli brez takih packarij, pa bi še sedaj!«

»Tako torej?! Sedaj, ko bi vsaj malo potrkal umetnost na moje samotarsko življenje (žena rada prebira pesmice), mi še tega ne privoščiš.«

Kdo pravi, da ji ne privoščim? Zaradi mene si lahko obesi podobo krog vratu in hodi z njo po mestu. Samo mir prosim!

Otroka se razburita. Punčka pravi, da ima ovčka oči kakor sosedov maček. Fantek — v tem se je popolnoma vrgel po materi — ve, da ni res, kar bo povedal, pa le trdi svoje, češ da to sploh ni ovčka, ampak lev. — Lev? — noče verjeti punčka.

Počasi prebiram časopis, toda ne morem in ne morem priti čez prvi odstavek članka o zvišanju uradniških plač. Mimo časopisnega roba gledam ženo. Vstala je in stopila v shrambo.

Tresk!

V hipu prileti škatla z orodjem na tla. Potem se prikaže žena, čudno svetlo gleda in se drži za čelo.

»Kaj je vendar?«

»Nič! Tako je, ker moram vse jaz!«

»Kaj ti?«

»Misliš, da se bo slika sama obesila na zid? — Bog ve, če imamo kak žebelj pri hiši?«

Čez četrte ure sem se v temi odpravil v prtiličje. Mizarjevo družino sem dobil sredi svatovanja. Najstarejši sin se je poročil. Sedel je ves blažen ob nevesti. Ko sem vstopil in vljudno poprosil za žebelj, me je bedasto pogledal, češ kako more človek tak dan misliti na žebelj. No, le počakaj, čez deset let...

Zabil sem žebelj, obesili smo podobo, potem pa smo sedeli v otroški sobi in molčali. Žena se je nekam skrivnostno smehljala, jaz sem pomakal otolčene prste v hladno vodo, mala dva pa sta kotalila stekleničko z jodom od stene do stene.

»Ah, pa je res lepo imeti takšno podobo. Čudno, da smo mogli živeti v tako puistem stanovanju.«

Jaz ne morem nič in molčim.

»Očka! Kaj pa dela mož pri oknu? Kam gleda?« vprašuje mali.

Mauser Karel:

Mežnarjev Tone

(V pozdrav slepemu prijatelju iz Brezij.)

Saj ni bil Mežnarjev, le rekli smo mu tako, res je pri Mežnarju imel svojo sobico. Večkrat, kadar sem šel na Poderžaja k Taborski cerkvi pogledat za postolka-mi, ki so imele gnezda v zidanih postajah Križevega pota, sem ga srečal, kako se je s široko razprtimi, slepimi očmi poganjal s palico v breg. Če sem ga pozdravil, se je ustavil, odzdravil z visokim glaskom in se zastmel vame. Rdeče oči so mežikale, kakor da bi se rade znebile mreine, ki je prekrivala vid.

»Čigav pa si, fantiček?«

»Pri Mrkovcu gostujem.«

Pa je koj vedel, čigav sem.

»Težko hodim. Pot todle je slaba. Pa je bližnjica. Na južini sem bil pri Ožbovcu. Veš, mi vsak dan ena hiša v vasi daje jesti. Pri Mežnarju imam pa sobico. Zvonit hodim namesto mežnarja, toliko, da me nimajo zastonj.«

Oči so se mu kar naprej solzile. Brisal jih je z velikim modrim robcem.

Hodil je počasi in neprenchoma tolkel s

»Hm! Obril se je in sedaj gleda v zrcalce na oknu,« pravim ledeno.

»Ne bodi nesramen!« se dvigne žena in se obrne k malemu. »Skozi okno gleda.«

»Kaj?« sprašuje mali.

Žena se obupano ozre name.

»Hm! Sedaj pa imaš!« ji pravim in potem otroku glasno: »Brije se, brije pri oknu.«

»Ni res! Ne zavijaj otroka v napačno razumevanje umetnosti!« Malemu: »Kako naj se brije? Saj vidiš, da je na podobi že noč!«

»Kakšna noč? To je slikarska tehnika temnih barv.«

»Noč je, noč!« se oglasi mala. »Saj vidiš, očka, da mala pri klavirju zeha!«

Sapo mi je vzelo. Ženske! Kako držijo skupaj!

»Kdo zeha?« pravim.

Žena sarkastično: »Seveda, deklica je zaspana in zeha. Večer je in zvečer se mož ne more brito!«

»Za Boga! Deklica vendar poje!« pravim skoraj obupan.

»Poje?« se žena narejeno začudeno oglasi z mirnim, zadržanim glasom in še enkrat pogleda na podobo, kakor da mogoče prej ni dobro videla. »Prvič, ne vem, zakaj bi pela, in drugič, ne sme peti, če se on res brije! Ti praviš, da si boš prerezal vrat, če samo usta odpremo med britjem...«

Mala je navdušena nad mamičino razlago in se ji zvije v naročje. Jaz primem mallega za ramena in ga ostro vprašam.

»Kaj dela mož pri oknu?«

»Brije se, očka!« pravi sinko narejeno malomarno; potem ga dvignem v naročje.

»Tako torej! Razvajaš fanta?« gre njej na jok.

»Tako torej! Jaz razvajam otroke? Hm!« pokimam in grem v družinsko sobo. Oh! Koščica! Če bi ga srečal... Hm! Ne vem, res ne vem, kaj bi storil z njim!

Potem se oblečem in treščim skozi vrata na hodnik. Glej, žena, prav tako že oblečena, stoji pred ogledalom in si sunkovito popravlja lase. V hipu se obrne, nekaj časa se neumno gledava in potem... No, človek je kljub desetletnemu zakonu še mehak...

Iz dveh sosednih sob pa je ves čas slišati:

Mali: »Poje, poje, poje...«

Mala: »Zeha, zeha, zeha...«

Brž skočiva vsak k svojemu ljubljencu in se čez hip vrneva v prednjo sobo. Pravkar se hočeva objeti, ko zaslišiva... groza!

Mali: »Zeha, zeha, zeha...«

Mala: »Poje, poje, poje...«

V hipu pa kričanje utihne in na pragu se prikaže dvojce začudenih obrazov... Da, da! Družinska vzgoja!

In zdaj premišlujem, kdo neki bo imel v bližnji prihodnosti družinski praznik, da mu podarim slavno podobo. Pismo, ki mu ga bom priložil, imam že sestavljeno:

»... kajti umetnine moramo posredovati tudi drugim. Podarim jo Vam jo za vedno in želim, da bi Vam prinesla prav toliko ur tihega veselja, notranjega zadovoljstva in miru kakor meni.«

In nazadnje: ne le zaradi posredovanja umetnin, ampak tudi zaradi ljubelega miru bom to storil.

Pa naj sedaj še kdo reče, da niso družinski prazniki pomembno vzgojno sredstvo, ki še bolj poveže družino. Z. Simčič.

Pozdravil sem ga in koj me je spoznal po glasu.

»Kako, Tonče?«

»Slabo, gospod. Ste prišli na počitnice?«

»Ne, samo na božjo pot. Ste že kaj prida nabrali?«

»Krone, krone. Ne pozna se veliko. Čevljev nimam in jesen je. Zebsti bo začelo, pa nimam nič toplega.«

Sedel je pred leskovim grmičem, sklonjen, s široko odprtimi očmi, kakor bi hotel objeti vse božjepotnike, ki so šli po strmi poti. Videl sem, da ga zebe v roke. Imel je rahlo nabrekli, modrikaste, s kratkimi prsti, ki so se mi zdeli podobni otroškim.

»Ali ste prišli z avtom do semle?«

»Peš, gospod, vse peš. Počasi, vseskozi ob cesti. Saj sem navajen. Vseskozi sem ob poti. Drugi gredo naprej, jaz pa nisem za rabo. Še soseska se kuja. Včasih me pri kakšni hiši odpravijo kar z jelcem in s kruhom. Pa ne smem potožiti. Saj veste, samo zvonim jim. Za poldne, za Marijo in k dnevu. Pa za smrt tudi. Staremu Dobravcu sem zvonil včeraj. Umrl je, veste.«

Dvignil je glavo in zanihal.

»Mene pa noče, pa bi rad umrl. Veste, zadnjič mi je kočar oponesel pol litra mleka, ki mi ga je dal za večerjo. Jezus Nazarenski, gospod, živ ne morem v zemljo! Saj veste, ljudje so vsemogoče sorte. Todle jih najbolj spoznam. Pride mimo, diši, koj vem, da je iz mesta. Poprosim.

Sem že spodaj dal.

»Veste, pa ni. Samo reče. Ne dá se mu seči v žep po tisto krono. Takrat, ko ste vi hodili še postolke gledat na Tabor, mi je bilo bolje. Berači najbolj čutimo, da se ljudje slabšajo.«

Dal sem mu stotaka. Stisnil sem mu ga v žep.

»Stotak je, Tonče, da ti ga kdo ne vzame.«

V tem trenutku sem ga tikal. Bil mi je kakor oče. Na rokah bi ga nesel od Brezij do Podbrezij. Tako se mi je zasmilil.

»Ne vzamem. Vi rabite za šole.«

»Spravi, Tonče in rokavice si kupi.«

Rad bi mu poljubil tiste nabrekli, kratke prste, ki so se mu tresli.

Potlej je nenadoma zavekal. Tako zavekal, da sem sam začutil roso v očeh.

»Ne vekaj, Tonče.«

»Gospod, štirideset let sem čakal na dobro besedo. Kaj krone in stotak, ti minejo beseda pa ostane.«

Vstal je in poiskal mojo roko.

»Zbogom, Tonče.«

Glas se mi je zataknil.

Na ovinku sem se ozrl. Še je stal, odkrit, obrnjen za menoj. Potlej je sedel nazaj pod grm.

Zadnjič sem ga videl pred dvema leti. Sedel je pred hišo. Lovil je jesensko sonce. Zdel se mi je slab. Ljudje so mi povedali, da tudi zvoniti ne more več. Vselej, kadar zazvoni pri farni cerkvi, se vzdigne, kakor da čaka smrt, ki mora priti. Soseska mu še naprej daje jed. Ne pojé veliko. Se mu koj upre. Najraje ima še mleko in kos kruha.

Nisem stopil do njega. Bal sem se, da bi ga zbudil iz misli. Ljudje, ki se že živi menijo z večnostjo, so radi sami.

Z griča sem ga še videl. Zdela se mi je, da je pripet na sončne žarke, ki so v pošev sijali skozi preklani oblak.

Svetnikova senca

V davnem času je živel svetnik. Bil je ljub Bogu in ljudem. Celo nebeški krilatci so ga občudovali in ljubili.

Vedno je izpolnjeval božjo voljo in klical Vsemogočnemu: »Vse v tvojo slavo, Oče.«

Angelcem se je zdela to premalo in pripomnili so Bogu: »Zakaj ta svetnik ne dela nikakih čudežev?«

»To za svetost ni potrebno,« je odvrnil Bog. »Poglejte preblaženo Devico in Mater. Nobenega čudeža ni storila in vendar je kraljica vseh svetnikov.«

Angelci so se poklonili nebeškemu Očetu in rekli: »Že res, a s čudeži bi več storil za tvojo čast in zveličanje ljudi.«

»Vprašajte ga, kakšnih si želi, in dam mu dar čudežev.«

Angelci so odhiteli k svetniku, ki se jih je kar prestrašil.

»Veseli se, dar čudežev dobiš. Povej, kaj želiš? Ali nočeš pokladati roke na bolnike in betežne in jih ozdravljati, kakor je nek-daj delal Zveličar sveta?«

»Gospod, nisem vreden,« je odgovoril svetnik. »O, mnogo ljubše mi je, če to stori ljubi Bog sam.«

»Ali hočeš spreobračati grešnike, ki stoji na robu peklenskega brezna?«

»O ne,« je dejal ponižni človek, »to delajo duhovniki, jaz sem pač ubogi grešnik.«

»Ali hočeš izžarevati božje Veličanstvo kot svetnik in ljudi vabiti k svetosti in kreposti.«

»Ne, ne,« je odvrnil, »bojim se, da jih odtegnem Bogu.«

»Ali hočeš govoriti kakor Janez Zlatousti ali molčati kakor sveti samotar Bruno?«

»Tudi tega ne želim,« je odgovoril, »bojim se, da postanem ohol.«

Angelci so prišli v zadrego in vprašali

so: »Kaj pa vendar želiš? Poročati moramo Bogu.«

»Ničesar drugega kakor izpolnjevati božjo voljo.«

»Bog vendar hoče, da delaš čudeže.«

»Ako Bog tako hoče, prosim, da storim nevede čim več dobrega, da delam za božjo čast in nič drugega kot za božjo čast.«

Angelci so se dolgo posvetovali in končno sklenili: »Kadar dela njegova postava za njim senca, naj vrši dobra dela: obuja mrtve, ozdravlja bolnike, slepe, neme, gluhe, kruljave, tolaži žalostne in obupane in jim vliva poguma.«

In Gospod Bog je ta sklep odobril.

Sveti človek je hodil tiho in ponižno, zamišljen sam vase po svetu in delil mnogotere dobrote, ne da bi vedel in slutil, kam sipljejo nebeške zvezde svetlobo in kje cvetlice širijo prijeten vonj.

Ljudje so srečno hodili za njegovo senco in niso nikoli govorili o njegovih čudežih, temveč slavili Boga in mu peli: »Slava, slava, slava.«

Celo njegovo ime so pozabili, in le stara samostanska kronika govori o svetnikovi senc.

Drič.

Za dobro voljo

Uspavalno sredstvo. Izak (opolnoči svojemu tovarišu Jakobu): »Ko bi le vedel, kaj naj naredim? Od samih skrbi ne morem zatisniti očesa, kajti pojutrišnjem moram plačati g. Heršu menico za 600 S.«

Jakob: »Dam ti dober svet. Obleci se in pojdi h g. Heršu in mu povej, da mu ne boš plačal menice. Potem bo, on v skrbeh in ti boš mirno spal.«

Odveč. Orožnik: »Tristo medvedov! Ali ne veste, da morate imeti zvečer svetilko na vozu?«

Kmet: »Ne pomaga nič, moja kobila je itak slepa.«

ODKOD JE IME POŠTA

Marsikdo se je gotovo že vprašal, od kod prihaja ta mednarodni izraz. Ta beseda prihaja od rimske besede *positum* ali *statio posita*, kar je pomenilo postojališče za konje ali menjalno postajo za rimsko obveščevalno službo. Danes je pošta ustanova, ki je pod gotovimi pogoji vsakemu dostopna in posreduje oddajanje in pošiljanje pismenih, brzojavnih in manjših blagovnih zavojev, potovanje in plačila po nakaznicah.

Pošta si postavlja v novodobnem prometu kot glavno nalogo, da hitro, pravilno, zanesljivo in primeroma poceni pošilja poročila. Za to se poslužuje raznih naprav od oddaje pošiljk do izročitve sprejemniku, tudi stroja za žigosanje, znamk, telefona in brzojava. Tudi časopise pošiljamo po pošti ter plačujemo z nakaznicami in čeki.

Od nekaj se je pošta uporabljala tudi za osebni promet in za manjše pošiljke blaga, dočim je večje pošiljke blaga prevajala železnica. S poštno-čkovnim prometom je tesno povezana poštna hranilnica, ki je za moderno denarstvo važna za vsako državo. Poleg tega opravlja pošta še druge postranske posle. Tako izplačuje nezgodne, invalidske, vdovske in sirotinske pokojnine, prodaja znamke in pobira pristojbine od radijskih naročnikov, ki se morajo pri poštini uradnih prijavi zaradi aparatov.

Pošta je nele prometno, temveč tudi gospodarsko važna ustanova. S pošiljanjem časopisja, denarja, brzojavnih in telefonskih poročil pospešuje ne samo narodno, marveč tudi mednarodno, svetovno gospodarstvo. Za prevoz so služili nekaj poštne vozovi, danes so jih nadomestili avtobusi. Za nabiranje pisem, dopisnic in tiskovin so v navadi poštne nabiralniki.

Za pošiljanje poročil je v večini držav

uvredena in zajamčena poštna tajnost. Med vojno je bila povsod vpeljana pisemska cenzura, ki ponekod še danes ni odpravljena.

Moderne države imajo večinoma posebno poštno ministrstvo, ki upravlja celotni poštni promet in vse poštne naprave v svoji državi.

Zanimiva je tudi zgodovina poštne službe in naprave. V starem veku je pošta služila samo državnim nalogam. Najstarejšo poštno službo je uvedel perzijski kralj Cir v šestem stoletju pr. Kr. Seli-pešci in jezdec so se s poročili menjavali na določenih mestih. Vsak je prehodil ali prejezdil svojo določeno progo in oddal sosedu pešcu ali jezdecu poročila, od koder so jih poslali na isti način naprej. Šele rimska svetovna država pod cesarjem Avgustom je uvedla enotno pošto (*cursus publicus*) po vseh obširnih pokrajinah. Vozili so jo na vozeh. Cesar Avgust je v ta namen ukazal, da je podeželsko prebivalstvo moralo dajati na razpolago vprežno živino in ljudi. Za osebni promet je služila pošta le onim ljudem, ki so imeli potne liste za svobodno potovanje. Ob preseljevanju narodov je ta rimska ustanova propadla.

V srednjem veku so imeli posamezni plemiči, mesta, samostani in vsučilišča svoje lastne sele, ki so prenašali večinoma na konjih poročila samo določenim osebam. Večkrat so uporabljali za pošiljanje obvestil mesarje, ki so imeli po poklicnih poslilih mnogo stikov s prebivalstvom v mestih in na deželi.

Za mednarodni razvoj poštne službe so si pridobili posebne zasluge grofje Taksis. Friderik III. je v cesarski habsburški pisarni izvedel organizacijo selov. Leta 1489 je vzel v habsburško službo grofe Taksis kot poštarje. Za razvoj poštarstva je bila

važna pogodba kralja Filipa I. Španskega z Francem, plemenitim Taksisom, o poštne zvezi med Nizozemsko, dvorom cesarja Maksimilijana I., francoskim kraljem in španskim dvorom leta 1504. Karel V., ki je bil nemški cesar in španski kralj obenem, v katerega državi ni sonce nikdar zašlo, je leta 1520 zagotovil Francu pl. Taksisu in njegovemu nečaku Janezu Krstniku pl. Taksisu izključno pravico za izvrševanje poštne službe. Tedaj je bil uveden poštni promet po vsej špansko-avstrijski državi tudi za osebni promet in zasebno pošto proti plačilu. Ena Taksisova poštna proga je vodila iz Nizozemske skozi Francijo v Španijo, druga skozi jugozahodno Nemčijo, Augsburg in Innsbruck, skozi Dunaj v Benetke in od tod dalje v Milan, Rim in Neapelj. Poštne zveze so oskrbovali postiljoni na konjih, ki so jih menjali na poštinih postajališčih. Cesar Rudolf II. je leta 1595 imenoval Lenarda pl. Taksisa za generalnega poštarja in mu dal poštno pravico v vseh habsburških deželah. Lambert pl. Taksis pa je dobil častni naslov generalnega državnega poštarja zase in svoje naslednike.

Ko so deželni gospodje in velika trgovska mesta spoznali koristi, ki jih je pošta donajala njenim lastnikom, so uvedli svojo lastno pošto. Po razpadu rimskega cesarstva nemškega naroda so ugasnile tudi Taksisove poštne pravice. Vendar je večina držav odstopila poštne pravice Taksisu, seveda proti zakupnini.

Leta 1867. je po znanj avstro-ogrski ustavi nastalo v bivši Avstriji posebno poštno ministrstvo, ki je prevzelo vso poštno upravo in vse tozadevne naprave. Po razpadu avstro-ogrske monarhije leta 1918 so prevzele nasledstvene države po svojih poštinih ministrstvih pravice poštinih uprav in naprav.

gledaš v oči in ta tukaj zgoraj ne more biti daleč.

Kar je Krapič zdaj zagledal, je bilo dovolj, da mu je njegova že itak hladna kri zledenela: plavut pri plavuti, riba pri ribi in med njimi celo take, ki so brez sramu kazale svoje bele trebuhe. Race so capljale po nizki vodi, segale po ribicah in jih požirale. Kočno so presite obnemogle in celo nadležna bela pasja mrcina, ki se je z brega zaganjala proti njim, jih ni preplašila. Pes je bil že do hrbta v zelenkastem sluzu, predno je spoznal, da je njegovo prizadevanje zaman. Zaman se je tudi otresal na bregu. Vesel ga bo njegov gospodar.

Krapič je bil ves zaverovan v tega psa in ni opazil, da se bližajo možje v visokih gumijastih škornjih. Utirajo si pot skozi ribjo gmoto in njim slede drugi — z mrežo v rokah. Nenadoma se ta napne in potem se prične veliki lov.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK:

VIRI OKUŽITVE

Zadnjič smo govorili o okužitvah (infekcijah) in o njihovih povzročiteljih vobče, danes pa se bomo podrobno pečali o njihovih virih.

Prvotni vir okužitve je vselej oni, ki boleha za določeno boleznijo. Od njega se zanesne kal bolezni na druge predmete in ljudi, od katerih se potem razširja po njih. Boleden se prenese direktno od bolnika ali pa indirektno po drugih živih bitjih ali predmetih. Direktno se zlasti okuži otrok pred rojstvom. To se je dognalo za tuberkulozo, gobavost, sifilido, vranični prisad in različne koke, ki povzročajo gnojitve. Vendar pa pri vseh teh boleznih nastopa dedna okužitev jako poredkoma, dočim je o sifilidu dokazano, da se prenese jako pogostoma dedno. Nadalje se lahko okuži dojenček z materinim mlekom. Ta vrsta okužitve se pojavlja zlasti pri tuberkulozi in sifilidu. A tudi če bolehajo doječe ženske za otročniško vročico, se lahko zgodi, da preidejo z mlekom v otroka različni koki, ki povzročajo otročniško vročico, in dojenček zboli za močno drisko. Tudi različne zastrupitve z mesom se lahko z materinim mlekom prenašajo na dojenčka.

Direktno se prenese bolezen od bolnika na zdravo osebo, ako se ta bolnika dotakne. Te kontaktne infekcije se dogajajo vedno pri ljudeh, ki imajo opravila z bolnikom. Najbolj umevna kontaktna infekcija pa je ona pri spolnih boleznih.

Največkrat se človek okuži indirektno. Z bolnikom prihaja v dotiko nebrojno stvari, na katerih in v katerih so kali bolezni in s katerimi se lahko prenese bolezen na druge oddaljene osebe.

Tu je treba zlasti imenovati zrak. S prahom in s smetmi prihaja v zrak nebroj-

no kali, ki lahko povzročijo različne bolezni. Razločevati pa moramo med kraji, kjer je ta možnost večja in kjer je manjša. Nad morjem, v hribih, nad gozdovi je v zraku malo kali; v obljudenih krajih pa, osobito v stanovanjih in še posebej v takih stanovanjih, ki so nečedna, jih je v zraku nebrojno. Dočim so kali v zraku pod milim nebom kolikor toliko neškodljive, ker jih zatira svetloba in ker se izsuše, so kali v stanovanjih prav lahko izvor okužitve. Za primer naj omenimo samo bacile tuberkuloze. S prahom se izvrši takozvana »prashna infekcija«.

Še važnejša pa je infekcija z mikrokrop-skimi kapljicami, ki imajo v sebi kužne kali. Te kapljice prihajajo v zrak pri govorjenju, kašljanju in dihanju ter so tako drobne, da lahko prehajajo v najmanjše razpoke.

Nadaljnji vir infekcije je zemlja. Na površini zemlje je nebrojno različnih bakterij, izmed katerih nekatere povzročajo nalezljive bolezni, zlasti če se drže v zemlji v obliki trosov. Znana so polja, na katerih skoro vsako govedo zboli za vraničnim prisadom. Z odpadki in gnojem se zanašajo na površino zemlje najrazličnejše kužne bakterije, ki sicer hitro poginejo na soncu in zraku, toda do takrat lahko še vedno povzročajo okužitve. Semkaj štejemo okužitve s tetanom, katerega bakterije se drže v prsti trtov. Čim globlje grebemo zemljo, tem manj kali je v njej; približno 2 m pod površino pa je zemlja popolnoma brez kali.

Zelo važen pomoček za prenašanje nalezljivih bolezni je tudi voda. Deževnica ima v sebi razmeroma največ kali, ker posnemlje iz zraka vse predmete, na katerih se drže te kali, ter izpira s površine streh, cest itd. vso nesnago. Nadaljna ne-

Krapič je zagledal može, slišal je njih klice in ve, da prihaja tisto neizbežno, česar se je tako dolgo bal. Vrv je zadela njegovo telo in ga za trenutek potegnili s seboj. Vse moči je zbral v obrambo. Mreža se je potegnila mimo — ne da bi ga zajela. Od veselega presenečenja je dolgo ležal z odprtimi ustnicami. Nič se mu ni pripetilo in le dve zlatosvetlikajoči se luski mu je iztrgalo in ti dve plavata zdaj nedaleč od njega. Miroval je in se veselil svoje zmage: spet pridobljene svobode.

Kako dolgo je ležal, ne bi vedel odgovoriti. Nenadoma je čutil, da ga nekaj dviga. Vsa množica pod njim se je dvigala, vlekla in polzela nekam v ospredje. Predno se je prav zavedel, že ga je zagrabila. Zdjaj je ostala samo še ena možnost rešitve: treba se je skozi to množico prebiti na dno, na varno med globoko sluzje. Saj je močan, prebija se... Še nekaj udarcev s široko repno plavutjo. Prosta voda je pred njim, prostost... Še en močan udarec in — obvisel je v mreži. Nekaj ribic je švignilo skozi okenca, Krapič pa je bil prevelik, predebel. Vsi njegovi poizkusi so bili zaman. Brezobzirno ga je zagrabilo in vleklo s seboj. Bil je ujet. In ko je stiskanje in trganje prenehalo, je bil spet zgoraj. Nedaleč od njega je plavala skupina rac. »Oh zakaj nisem raje raca«, je pomislil. Sredi tega premišljevanja pa je začutil, kako so ga z nekaj drugimi ribami vred dvignili, letel je po zraku, mislil je že, da v svobodo — a je trenutek nato treščil z vso svojo težo na široko, plosko desko. Manjše ribe so izginile v poleg stoječih sodčih, njega pa so zagrabile roke in znašel se je na tesnem med mnogimi drugim krapci. »Kakšen imeniten griljaj bo tole«, je še slišal reči. Bilo je, kot rečeno, zelo tesno in od časa do časa je kak nov masten krap priplaval po zraku.

Krapič pa še ni izgubil upanja. Prebijal se je na površje, ker se je hotel prepričati, kakšen je položaj. Nedaleč od sebe je zagledal v vodi tisto vražjo mrežo, kateri se ima zahvaliti za vso nesrečo. Tudi možje so bili prav blizu. Segali so v gosto ribjo maso in jih posamezne metali v sodčke. Sem je padel zavaljen, skoraj okrogel krap, v naslednjega je treščila ogromna, skoraj meter dolga ščuka. Na široko razklan gobec je kazal grozeče ostre zobe, možje pa so se le smejali. Neki jegulji se je posrečilo, da se je izmuznila nerodnim rokam novince in padla v sluzasto vodo. Mnogo rok je seglo za njo, toda vedno se je izmuznila, dokler je nastavljena mreža ni prestregla.

Nenadoma je dvojce ozkih rok seglo po našem Krapiču. Lahno, skoraj božajoče so se oprijele njegovega gladkega telesa in ga položile na sortirno desko. Še enkrat so ga te mehke roke potapljale in on se je povsem potuhnil; bil je skoraj srečen in si zaželel samo, da bi v teh rokah umrl.

Močan udarec je tedaj zadel njegovo široko čelo in ves začuden nad tem je odprl svoj okrogel gobček in izdihnil. Enega najpametnejših svojega rodu, Krapiča, ni bilo več.

varnost okužitve preti od površinskih vod, t. j. od potokov, rek, ribnikov, jezer, ker se vanje izteka različna nesnaga s površine zemlje in — kar je najbolj nevarno — v večjih naselbinah vsa nesnaga, ki se nabira po kanalih, gnojnih jamah itd. Velike reke se pač čistijo same; toda to čiščenje se razteza na veliko kilometrov rečnega toka in je zavisno od množine nesnage, ki prihaja v reko itd. Za uživanje je sposobna samo taka voda, ki nima v sebi nobenih bolezenskih kali in le malo drugih neškodljivih bakterij. Taka voda je studenčnica, ker je filtrirana skozi več metrov zemeljske plasti, in pa voda vodnjakov, ki so zavarovani in zidani tako, da se njih voda ne more onesnažiti. Kadar se torej preskrbuje prebivalstvo z neoporečno vodo, je treba vedno paziti na to, da se zajeame samo taka voda studenčnica, oziroma talna voda, ki nima v sebi nobenih bolezenskih kali; poleg tega morajo biti vsi vodi in vodnjaki opremljeni tako, da se voda nikakor ne more onesnažiti.

Izvor nalezljivih bolezni so tudi živila, zlasti različno sočivje, ki ga uživamo surovo, n. pr. solata, redkvice itd. Ako se namreč sočivje poliva z inficirano vodo ali pa tudi z gojnicjo, je prav lahko mogoče, da se ljudje okužijo z njim, posebno kadar razsajajo epidemije tifusa, griže in kolere. Pa tudi če nesnažno ravnamo s sočivjem, se lahko nanje prenesejo kali nalezljivih bolezni. Pri tej priliki bodi omenjena grda razvada, da ljudje puščajo kuhan krompir za drugi dan. Krompir je namreč jako dobro hranilno sredstvo za infekcijske bakterije. (Dalje prihodnjič.)

Kaznovan. A.: »Kaj ti je dal bogati Zlatoper?«

B.: »Dvajset piškavih grošev.«

A.: »To ga bo Jehova še kaznoval!«

B.: »Ga je že; ukradel sem mu srebrno žlico.«

Zgodba o nekem krapu

Pri dnu ribnika, v temnem, hladnem sluzu je nepremično ždel Krapič — tako bomo imenovali našega ribjega znanca. Je daleč naokrog najstarejši in je že marsikaj doživel. V tem trenutku morda premišljuje tisto strašno nevarnost, v kateri se je znašel, ko je bil še mlad in se ne more načuditi svoji tedanji duhaprisotnosti. Le z največjo muko in seveda tudi s srečo je bil ušel ogromni ščuki. Dobro se spominja: ves trd od presenečenja in v zadnjem trenutku se je prekopicnil med gosto zeleno sluzje, pošast pa je hušnila tik mimo njega in zagrabila mlado belico. Danes ga je skoraj sram tistega pobega (postal je velik, debel in vse ga spoštuje). Pozneje je roparico še večkrat srečal, toda strahu ni več pokazal. Nasprotno: skoraj jo spoštuje in velikokrat ji je bil hvaležen, če je razpodela in pogoltala tiste male, v množicah se premikajoče, srebrne bele ribice. Prav nič jih ni bilo škoda, saj so mu odjemale dobršen del njemu namenjenega živčaja.

Toda vsi ti spomini niso mogli pregnati nemira, ki je bil v njem. Že nekaj dni sem nekaj slutiti, je skrajno nezadovoljen in ta občutek ga ne zapusti. Vedeti hoče, kaj je na vsem tem, saj brez notranjega miru si zimskega spanja ni mogoče misliti. Zdelo se mu je, da bo vzrok njegovega nemira nekje na površini in zato se je odločil, da si bo ogledal. Z nekaj krepkimi udarci svojih plavuti je bil zgoraj. Spolzko telo se je za hip dvignilo iz hladne tekočine, en sam pogled okroglih oči, nato pa brž nazaj v svoje temnozeleno kraljestvo. Potapljal se je vedno nižje in nižje. Natanko ve: nekaj zgoraj ni v redu... V premišljevanje zatopljen je zdaj prav na dnu, negiben, le od časa do časa se odpro njegova razmeroma majhna usta, se dvignejo drobni svetli mehurčki in se na površini neslišno razpočijo.

Brezbržno — po ribje pač — se šobijo njegove ustnice in z očmi sledi tem mehurčkom. Takrat — kot blisk — se posveti v njegovih malih možganih: tam gori, tam, kjer izginjajo ti mehurčki, tam ga čaka njegova usoda: Je že tako in naj bo. Vendar se bo boril do zadnjega in če že ne pojde drugače, bo umrl junaško, brez glasu.

Od takrat so minili dnevi in tedni. Vode je bilo vedno manj in vedno več rib se je zatekalo v globlje predele ribnika. Na plavanje sploh ni bilo mogoče več misliti. Pre-rivale so se in gnetle, da je bilo joj. Na stotine rib je na površini s preskakovanjem svojih sovrstnic poskušalo priti do vode, kjer bi bilo mogoče plavati, a ves trud je bil zaman. Mnogo jih je s po zraku hlastajočimi gobčki zgoraj obležalo izčrpanih. Naš Krapič je bil v nadvse neprijetnem po-

Za naše gospodarje

Gospodarstvo z gnojem

Gnoj je za kmeta prav dragocena snov, saj že star pregovor pravi, da kmetija na gnoju stoji. Zato pa moramo z gnojem tudi pametno gospodariti. Sicer dobimo v naših izrazito živinorejskih gospodarstvih razmeroma res obilo gnoja, vendar nam ga vključ temo bolj primanjkuje, kakor pa vrsta. Naša plodna zemlja ni najboljša, plitka je večinoma in zelo propustna, pa je zato vedno lačna gnoja.

Za temeljno gnojenje slejkoprej pride v poštev le dobro preležan in dozorel hlevski gnoj, ki ga uporabljamo v prvi vrsti za njive. Izkušen gospodar dobro ve, koliko njiv ima in prav tako tudi, koliko gnoja letno premore. Radi smotrnega gnojenja si tudi na najboljši zemlji uredi kolobarjenje in gospodarstvo z gnojem tako, da je vsaka njiva vsaj vsako četrto jesen izdatno pognojena z dobrim hlevskim gnojem, ampak tedaj res izdatno. Če pa imamo več gnoja in bolj lačno zemljo, storimo lahko to tudi vsako tretje ali celo vsako drugo leto. Vmesna leta pa gnojimo spomladi ali poleti strniščno tudi s hlevskim gnojem, če ga imamo dovolj na razpolago tudi v to svrhu, če pa ne, nam zlasti umetna gnojila pridejo zelo prav in ta namen. Le na njivah v zelo strmih legah in na takih, ki so močvirne pozimji ali celo pod vodo, jesensko gnojenje ni umestno. Voda bi namreč preko zime izlužila in izprala ves gnoj, pa bi spomladi ne bilo nobene koristi od nje. Na takih zemljah gnojimo spomladi tik pred setvijo. Seveda pa take njive gospodarsko niso upravičene in jih zato spreminimo v travnike in pašnike, če nam niso res neobhodno potrebne, močvirno zemljo pa sploh osušimo. Vedno boš našel boljše račun, če boš imel raje manj orne zemlje, pa tisto dobro obdelano in zagnojeno, kakor obilo slabo obdelanih in lačnih njiv. In račun je vedno glavna stvar v vsakem podjetju, tudi v kmetijstvu.

Imamo pa pri nas kmečka gospodarstva, ki imajo izredno mnogo živine in sorazmerno malo polja, tako da jim preostaja hlevskega gnoja, pa če še tako dobro pognoje vse svoje njive. V takih primerih seveda rabimo hlevski gnoj tudi za gnojenje travnikov in pašnikov. Pri teh sploh pride v poštev le jesensko ali še bolje po-vedano, zimsko gnojenje. Gnoja tu pač ne moremo spraviti v zemljo, pa ga zato razvozimo in raztrosimo na travnik ali pašnik pozno jeseni, tik predno zapade sneg. Čim prej bo namreč raztrošeni gnoj pokrtil sneg, tem bolje bo, četudi je vreme v tem letnem času itak navadno oblačno in vlažno, tako da mnogo hranilnih snovi ne bo več spuhlo v zrak. Pa škoda je vsake malenkosti in zato bomo skušali travnike in pašnike gnojiti vedno tik pred snegom. Saj se kmetje kar dobro razumemo na vreme in Grudnikov Janez iz Brezovice pravi, da voha sneg v zraku že cel teden prej, predno se začne sipati.

Poleg hlevskega gnoja imamo na gnojšču tudi še gnojnico. To je neke vrste domače umetno gnojilo, hitro učinkujoče dušičnato gnojilo, ki pospešuje zlasti rast in razvoj zelenja. Zato gnojnica na njivi ne pride toliko v poštev, pač pa je prvovrstno gnojilo za travnike.

Gnojnico razvažamo in gnojimo z njo le ob deževnem ali pa vsaj hladnem vremenu, najbolje torej zgodaj zjutraj in pozno zvečer. Ob vročem in sončnem vremenu gnojnice ne kaže razvažati, ker preveč dušika spuhiti v zrak, poleg tega pa še rada opari zelenje. Za razvažanje gnojnice uporabljamo primerno oblikovane, večje ali manjše, kovinaste ali lesene sode z veliko pipo, ki ima na koncu poseben razpršilnik, ki gnojnico med vožnjo na široko razprši po travniku. Če dandanes ne dobiš take pipe z razpršilnikom, jo lahko napraviš tudi sam. Vzameš navadno dosti veliko leseno pipo in jo zabiješ v sod. Pod pipo pa pritrdiš deščico ali komad pločevine tako, da se gnojnica iz pipe odbije na njej in na široko razprši.

Kakor smo že rekli, je gnojnica izvrstno domače umetno gnojilo, ki vsebuje zlasti dušik, a tudi kalija ima še dovolj, le fosforne kisline ji primanjkuje. Zato na 100 litrov gnojnice po možnosti raztopimo še 2 do 4 kg superfosfata in dobimo na ta način polnovredno, vsestransko in hitro delujoče, tekoče domače umetno gnojilo.

Za polnjenje gnojnice iz gnojnične jame rabimo posebno gnojnično črpalko. Te so

zelo mnogovrstne, od navadne in cenene pločevinaste pa do litoželezne in motorne. Če pa ne zmoremo črpalke, si lahko pomagamo tudi z navadno, primerno veliko lesenim zajemalko. Komur pa je že Bog posadil kmetijo v breg in je bil pameten dovolj, da si je uredil odtok gnojnice kar po ceveh iz dna gnojnične jame na pipo, njemu ni treba niti črpalke, niti zajemalke, ampak postavi gnojnični sod enostavno pod pipo in si ga natoči, najbližnje travnike in pašnike pa lahko tudi zaliva z gnojnico po ceveh ali koritih kar naravnost iz jame.

Poleg hlevskega gnoja in gnojnice imamo pri vsaki kmetiji, ali bi vsaj morali imeti, tudi še mešanico ali kompost. Dobro preležan ter dozorel in presejan kompost je prvovrstno domače gnojilo za travnike in pašnike, kjer se celo bolje obnese kakor hlevski gnoj. Gnojimo pa z njim slično kakor s hlevskim gnojem, torej jeseni, tik pred snegom, četudi je tu nevarnost, da bi izpuhtele hranilne snovi, mnogo manjša. Če pa imamo več komposta, kakor pa ga rabimo za gnojenje travnikov in pašnikov, ga prav tako s pridom uporabimo lahko tudi na njivi. Zlasti za gnojenje okopavin je kompost prav izvrsten, za krompir se celo bolje obnese kakor pa hlevski gnoj.

Okoli gnojščica, gnojnične jame in kompostišča mora vladati vedno največja snaga in red, kajti prav po tem bo vsak presodil in ocenil gospodarja. Poleg tega pa je tudi škoda za vsako gnojilo, ki bi prišlo v nič, ko so ga pa tako silno potrebne naše njive, travniki in pašniki. Zlasti dandanes, ko je za umetna gnojila tako trda in smo navezani le bolj sami nase, si moramo prizadevati, da pridelamo doma čim več nujno potrebnega gnoja, tako hlevskega kakor tudi gnojnice in komposta. In potem, seveda pa moramo z gnojem tudi pametno in smotno gospodariti, da bo čim več izdalo, koristilo in zaleгло.

Domači sladkor

Sicer smo zadnje čase dobili na živilske nakaznice po 700 gramov sladkorja mesečno namesto prejšnjih 350 gramov, vendar še vedno zelo primanjkuje v domačem gospodinjstvu tega važnega hranila. Na to so mnogi mislili že pravočasno in so nasadili sladkorno peso, da bi iz nje dobili nadomestilo za sladkor.

Gotovo zato ne bo odveč, da dobijo naročniki in bralci »Kor. kronike« navodilo za napravo sirupa iz sladkorne pese.

Sladkorna pesa naj ne leži predolgo v kleti. Ko so sedaj glavna dela zunaj končana, bodo imele tudi gospodnje toliko časa, da bodo sladkorno peso čimprej »predelale« v sladkorni sirup. Glavna korenika sladkorne pese vsebuje najmanj sladkorja, pa največ melase, zato jo je priporočljivo odsekati in uporabiti za krmo.

Peso nato najprej temeljito operemo, nato olupimo in razrežemo na majhne kocke. Tudi noži za rezanje navadne repe so zelo dobro uporabljivi za rezanje sladkorne pese. Ako imamo večjo količino sladkorne pese in bi bilo rezanje pese z navadnim nožem zelo zamudno, razdrobimo peso s strojem za drobljenje mošnega sadja. Pri

vsem tem je treba gledati na to, da dosežemo glavni namen, ki je, da razkosamo sladkorno peso na čim manjše dele in da raztrgamo pri tem čim več staničja sladkorne pese.

Ko dobimo na ta način kašnat goščo, jo damo v brzoparilnik ali v navaden kotel ali pa v velik lonec. Nato prilijemo vodo v izmeri približno polovice teže sladkorne pese in vso mešanico polagoma kuhamo. Pri tem pa moramo paziti, da se ne kuha na prehudem ognju, ker bi pri preveliki vročini mogla vsa mešanica karamelizirati in dobiti rjavo barvo.

Vso goščo nato iztisnemo v navadni stiskalnici. Ako te nimamo, si moremo pomagati tako, da napolnimo kašnat brozgo sladkorne pese v velik prt, tega zavijemo oziroma zavežemo in nato stiskamo z obremenitvijo s kamni in podobnim. Vso kašnat brozgo večkrat premešamo, spet zavijemo v prt in ponovno stiskamo. Pritisk pri tem naj bo močen, stalen in enakomeren.

Sok, ki ga na tak način dobimo, precedimo skozi prt in ponovno kuhamo pri zmernem ognju, da se začne sok zgoščevati.

Najenostavnejše je, da postavimo lonec z vso tekočino ob strani na vročem štedilniku, tako je sok vedno vroč, voda vedno izhlapeva, ni pa tako vroče, da bi sok vrel. Ako je nato ohlajeni sok tako gosto tekoč kot strd, napolnimo z njim kozarce, ki jih zapremo s pergamentnim papirjem.

Na tak način napravljen sirup se najbolj dolgo ohrani v hladnem, suhem in bolj tistem prostoru. Ni priporočljivo, da bi sok še bolj zgoščevali. To bi zahtevalo mnogo časa in kuriva in je še velika nevarnost, da bi se sladkorni sok pri tem »prismodil« in bi izgubil svoj dober okus.

Količina sirupa, ki ga pri tem dobimo, znaša približno 1/6 teže olupljene sladkorne pese. Tako dobimo na pr. iz 60 kg pese, kateri smo dodali 30 litrov vode, 10 kg sirupa.

Ostanki pese so dobri za napravo marmelade ali pa jih posušimo in dobimo dober nadomestek kave. Ostanki pese so pa tudi dobra krma, dokler seveda niso plesnivi.

Večkrat gospodinja zaradi verčnosti ali zaradi preobilice dela pese ne olupijo. Pri napravi sladkornega sirupa iz neolupljene pese pa je delo težje, stiskanje bolj zamudno in napravljeni sirup ima vedno okus in vonj po sladkorni pesi.

Kose za premog in tobak

V preteklem letu je kupila Poljska v Avstriji 400.000 kos in je kot protivrednost dobavila Avstriji šlezjski premog.

Pred kratkim je odpotovalo na Poljsko posebno zastopstvo avstrijske industrije kos, ki naj bi se ponovno pogajalo, da bi Avstrija Poljski dobavila kose v zameno za premog.

V preteklem letu je Avstrija dobavila večje število kos tudi Ogrski v zameno za čebulo in česenj.

Četudi so se cene za kose v primeri s predvojnimi cenami za trikrat zvišale, vendar plačuje inozemstvo rade volje te cene, ker so tam cene za kose še višje.

Nadalje bo po posebni trgovski pogodbi dobavila Bolgarija Avstriji za kose, srpe in bruse 1.500 ton svežega zelja. Tega bodo zeljarji večinoma zrezali za napravo kislega zelja. Avstrija se je obvezala, da bo za takojšnjo dobavo zelja iz Bolgarije dobavila kose in srpe v osmih mesecih.

Ravno tako je bila sklenjena z Bolgarijo tudi pogodba za dobavo 500 ton tobaka v vrednosti enega milijona dolarjev.

Jeklo

Pogajanja med Sovjetsko zvezo in belgijsko vlado za dobavo jekla v zameno za žito so se razbila vsled visokih zahtev Sovjetske zveze. Ta je namreč stavila zahtevo, da dobavi Belgija eno tono jekla za vsako tono žita.

Pred svetovno vojno je znašala proizvodnja jekla v Sovjetski zvezi letno okrog 20 milijonov ton. Koliko znaša danes, je težko nepristransko ugotoviti, ker ni mogoče dobiti točnih podatkov, v koliko je že obnovljena med vojno uničena težka jeklarska sovjetska industrija.

V Združenih ameriških državah je narašala proizvodnja železa in jekla v poslednjih 10 letih za 21%. Za letos računajo, da bo znašala ameriška proizvodnja jekla 55% vse svetovne proizvodnje jekla.

JANEZ JALEN:

Ovčar Marko

27.

Na strehe je še vedno mrlel dež. Marka so zaskrbeli zaskočeni jarci. »Če jih je zasnežilo?« Vstal je in stopil med vrata. Psa sta ležala trdo pri pragu. Stegnil je roko. Med dež se je mešal sneg. Z zelenimi goščavami porasli Srednji vrh se je belil skozi temo; bil je niže kakor do polovice zapaden: »Zaskočeni bodo do kolena v snegu. Koj moram po vrv.«

Ogrnil je kožuh, pokrtil širokokrajnik in tiho odšel v temo in dež. Jarci po tamorih so ležali tako tesno drug ob drugem in tako mirno, da se ni oglasil noben zvonec.

Videl je komaj toliko, da se je izogibal mlak: »Dan se bo zavoljo megle in dežja zakasn timer. Nič ne de. Podlipnica bo že pokonci. Drugi pa —? Še bolj prav. Se vsaj ne bova srečala z Ančko.«

Ančka je res še ležala.

Odrbala sta z gospodinjo močno opasilnico. Stisnil jo je pod kožuh, da bi se vrv preveč ne zmočila. Mudilo se mu je pa tako nazaj Zavrh, da ni utegnil čakati na toplje no mleko, ki mu ga je ponujala Podlipnica.

Ančka je slišala, da je prišel Marko. Vstala je, se oblekla in premišljevala, kako bi ogovorila Marka, da bo zopet vse dobro med njima. Pa preden je domislila, se je Marko že poslovil od mame.

Stopila je k oknu. Dež se je prav takrat bolj ulil. Milovala je Marka, ki mora v takem vremenu Zavrh in z jarci na pašo. Ni pa bila pripravljena na to, da se bo Marko ozrl v njeno okno. Pa se je; in še prav od

blizu se je. Še manj pa je Marko pričakoval, da stoji Ančka pri oknu. Oba sta bila v zadregi. Oba sta začutila, da se morata marsikaj porazgovoriti, pa —

»Dobro jutro!« je pozdravil Marko, nič bolj prijazno, kakor bi bil pozdravil vsakogar, ki bi ga bil srečal.

»Bog daj!« je ozdravila Ančka, nič bolj pristrčno, kakor bi bila ozdravila vsakomur, ki bi jo bil pozdravil.

Marko je odšel skozi vas, Ančka pa je stopila od okna k postelji in gledala za njim. Preden je zavil za ovine, se je Marko še enkrat ozrl v njeno okno in Ančki je bilo hudo, da je tako, kakor je, pa ni vedela, kako naj bi bilo drugače.

Odšla je v kuhinjo.

»Ovčar je prišel že s planine, da se mu je tako mudilo nazaj, da ni utegnil prav nič čakati, ali pa ni hotel,« je povedala mama.

»Videla sem ga. Po kaj je pa prišel na vse zgodaj?«

Ančka ni spremenila obraza, čeprav ji je šlo na jok, tako jo je zabolelo, ker je mama rekla Marku ovčar: »Prej je bil Marko, Marko, Marko, sedaj pa, odkar hodi okrog hiše Višnarjev, je ovčar. Naj le počaka Višnarjev. Bom že dobila priložnost, da ga izplačam.«

Ozrla se je skozi okno. Dež je ponehal: »To je dobro, da ne bo Marko preveč moker.«

Veter je pretrgal megle in razganjal oblake. Nebo se je jasnilo, obrazi ovčarjem se niso. Mračno so pogledovali v prezgodnjem novičku bleščeče se vrhove. Samo Jokovi jarci so pritekli sinoči vsi h kočam, drugim jih je vsakemu nekaj manjkalo, največ Marku. Dogovorila sta se z Mež-

kovim Jožem, da bosta najprej spravila Markove zaskočene s skalne police do kopnega, potem bosta pa šla z Volkunom Podjavor iskat Joževe zgublence.

Gazila sta stezo. Do Suhaga rušja. Joža je pel, Marko je molčal.

Marko se je povzpela na polico in spuščal jarce drugega za drugim Jožu, ki je stal pod skalo, napol sezut v sneg. Kakor bi se bal, da bo ostal zapuščen v pečevju, je zadnji jarec, Cenetov kostrun je bil, sam skočil čez skalo, se prekotatil v snegu in urno vstal in stekel k drugim. Nič se ni pobil.

Uvrstila sta zaskočene na gaz. Marko jih je peljal, Joža jih je poganjal. Oba sta bila od snega in znoja premočena. Sneg se je bleščal v soncu, da se je od same svetlobe ovčarjema temnilo pred očmi. Jarci pa so se zaganjali kakor zaslepljeni.

»Pripetilo se je že, da je ovčarju, ko je iskal izgubljene jarce v novem snegu in soncu, vzelo vid,« je pripomnil Joža.

Marko je pomislil: »Če bi ga meni? Nikoli več bi ne videl Ančke. In —« Otresel se je puste misli, skoraj zamižal in gledal skozi trepalnice, kakor bi gledal v solnce.

Z drevja in skal je padal sneg in hitro kopnel.

Ni manjkalo dosti do poldneva, ko sta prignala tropič na Jezerca. Marko, ki je sedaj imel zopet vse jarce, je molčal in razmišljal, kako sta se zjutraj videla z Ančko, Joža pa, kateremu je manjkalo še šest živali in ni vedel, ali jih bo dobil ali ne, je vriskal in se natihiem veselil, da bo kmalu gnil domov, kjer bo zopet vsak dan po večkrat videl Rezko.

Samo Jok je gnil na pašo. Drugi tropi

so se vrteli okrog koč in psa Volkun in Ravs sta se dolgočasila pri njih. Ovčarji so iskali izgubljene jarce.

Podjavorom so se oglašali konjski zvonci.

»Morebiti je že Tomaž naletel na pogrešane jarce. Pojdiva do njega.«

Ustavila sta se na kopsišču in ukačovala Volkuna, ki je preiskaval grmovje pod njima. Ptičji, ki so se umaknili snegu do kopnine, so se obirali po drevju. Raztreseno so se pasli konji. Konjarja nista čutila nikjer.

»Le kje tiči Tom —«

Marku je zastala beseda v ustih, tako presunljivo je pod bukvami nad njima zarezgetalo žrebe, zatopotalo v divjih skokih, kakor bi ga bila zajezdila smrt.

Neutegoma sta stekla ovčarja navkreber, da pomoreta žrebetu, pa sta kaj kmalu zaslišala, kako je žival telebila na tla med listje in hosto in obmolnila. Zasopla sta prihitela v bukvovje. S poginjajočega žrebeta je poskočila risa, šinila na drevo in preskakujoče se od veje do veje zginila v goščavo.

Pritekel je Volkun in besno oblajeval drevesa, ko ni mogel za sledom.

Z vihrajočimi grivami so drevili konji na ravnico, nemirno begali naokrog, pohrzavali in cviliili in bili okrog sebe. Tomaž je pokal z bičem in kričal nad njimi in jih miril, da bi se ne zbrcali in ne ogrižli med sabo.

»Vrščnikovemu žrebetu je risa izpila kri,« sta dopovedovala ovčarja konjarju.

Tomaž je pomiril konje in prišel pogledat: »Pravi zlodej! Nič ga ni škoda, zamorjenca. Čemu sploh tako pokvečeno kobilo vodi?« Ujezil se je sam nase: »Prav

Izpod domače lipe

OBIRSKO

Zopet je nastopila zima s svojimi dolgimi večeri. Oddahnili se bomo od težkega dela ter pokramljali ob topli peči o maršičem.

Jesen, ki je bila lepa in topla, smo zaključili s »posebno nedeljo«. V gostilni pri Kovaču smo imeli plesno veselico, kamor je prišlo vse, kar je le imelo dve nogi. Ker se pa človek pri tem tudi poti, smo poskrbeli s pijačo, da plesalci niso izgubili preveč vode. Ker pa veselica ni veselica, če si fantje ne skočijo malo v lase, smo se tudi malo stopili. Pa ni bilo nič hudega, samo toliko, da se ne pozabijo stare navade. Čudno pa je bilo to, da so se kar bratje med seboj stopili, kar se zelo redko zgodi. Pa je bilo menda že tako usojeno. Kjer so se na ta dan stopili, se je spopadel vsakdo z bratom, če ga je le imel.

Ženili se na žalost nismo nič. Vzrok temu je večina ta, da so fantje pri nas zelo izbirčni, ker je precej več deklet kakor fantov. Poleg tega je pa še nekaj vdov, ki so pri fantih bolj v časteh kot dekleta. Saj še pregovor pravi, da vdova zaleže za devet deklet. Morda bo že res. Tako si je na »posebno nedeljo« marsikatero dekle na skrivaj obrisalo solzo, ker bo moralo čakati na pust, da bo tedaj prišla do boljše polovice, če pa ne, bo pa pel naprej »ta ledik stan«. So pa tudi take, ki pravijo, da je to še najboljše in najlepše.

BREŠKA VAS

Leto gre h kraju, nastopili so dolgi večeri, vendar še gre, ker ni snega in gremo še lahko okrog. Sedaj imamo malo več časa in se oglašamo v našem listu »Koroška kronika«.

Da ne bi zaostajali za drugimi kraji, smo se tudi mi lotili elektrike in kmalu dobimo luč. Seveda bomo naredili »Lichtfest«, da bomo imeli zopet vzrok malo piti in se zavrteti. Treba je pač izrabiti vsako prilžnost.

Poročilo se jih je v naši fari že šest parov. Vsega želimo veliko sreče in otrok. Naša dekleta so porabila precej noči, da so napletla vence. Vsi pari so se dobro izkazali, le pri zadnjem je bilo malo drugače, kakor pri prvih štirih. Dekleta so dobila steklenico mleka s cuceljem, fantje pa liter mošta.

Obiskal nas je tudi sv. Miklavž. Pridno je obdaroval, porednim pa ni nič prinesel. Posvaril jih je, da naj bodo v bodoče bolj pridni, sicer jih tudi prihodnje leto čaka prav tako darilo kakor letos: palica.

ŠMARKEŽ

Saj menda še ne veste ne, kje je to? Sredi Podjune kraljuje naša vasica pod šent Jurjem, ne daleč od Klopinskega jezera. Ko pridno prebiramo »Koroško kroniko« in čitamo dopise z vseh strani, se nam včasih kar za malo zdi, kako da se nas nihče ne spomni.

Morda daleč okrog ni bila kakšna cerkev tako zapuščena kot naša sv. Marka.

Človek bi se skoraj ubil v njej, tak pod je bil, gorje pa, če bi se predzrnil vvesti se v kakšno klop. Oltarji so bili že vsi umazani, stene vse črne, prav res, kar strah nas je bilo iti v cerkev. Pa nam je Bog rešitelja poslal v osebi g. župnika Kogleka. Najbrž ga je bilo sram, da bi imel tako grdo podružnico, zato je sklenil, da jo bo za vsako ceno popravil. Pod njegovim vodstvom smo »pljunili v roke« in šlo je. Najprej je g. Romanin iz Celovca vso cerkev na novo pobelil in poslikal, vse oltarje in oltarne slike prenovil, v stranski oltar smo dobili tudi novo sliko Matere Božje, delo domačega akademskega slikarja g. Weissa. V cerkev so priromale krasne nove klopi, naredili smo novo zakristijo, mrtvašnico in na novo preuredili pokopališče okrog cerkve. Tudi nova lopa pred cerkvijo daje cerkvi še prav poseben okras. Ko je bilo vse to skrajaj po enoletnem delu končano, smo 23. novembra doživeli res svečan praznik. Prišli so g. prošt Benetek iz Tinj in cerkev med prisrčno, čisto domačo slovesnostjo blagoslovili. Da nas vidite, kako ponosni smo danes na svojo cerkev, saj daleč naokoli ni tako lepe, prijazne in domače cerkve, kot je naša sedaj.

Pa najbrž mislite, da pri nas samo na takele zunanosti damo? O, nikakor ne, kakor smo obnovili cerkev, tako smo se tudi ljudje prenovili. Saj kar odkrito priznamo, da smo se cerkve vsi bolj izogibali, danes, v teh težkih in negotovih časih pa nam je cerkev postala notranja potreba. Tako nismo samo cerkve prenovili, ampak tudi svoje duše. Zato je v veliki meri poskrbel č. p. Odilo, ki je že v postu imel pri nas osemndnevni misijon. Ali nas je prijemal, čisto na kratko, in neusmiljeno, pa je temeljito zaleglo. Saj od tedaj je naša cerkev od nedelje do nedelje polna, celo na vsak prvi petek imamo večerno sv. mašo in tudi k svetemu obhajilu nas ni več sram iti. Versko življenje je res v najlepšem razvoju. Za vse to ogromno delo gre seveda v prvi vrsti zahvala škofijanskemu gospodu župniku, ki je precejšnjo mero svojega dragocenega zdravja pustil v naši cerkvi. Toda Bog mu bo njegovo požrtvovalnost in vne-mo za čast božjo gotovo poplačal in mu zdravje vrnil.

ŽVABEK

Letos poteka deset let, kar smo dobili novo cesto ki poteka iz Pliberka mimo Žvabeke skozi Dolenjo vas v Labud.

Ko smo bili leta 1920 priključeni Avstriji, smo bili odrezani od Jugoslavije in smo izgubili železniško zvezo, kar smo ravno ob meji najbolj čutili. Prej je bil naš kraj silno zanemarjen. Nobenega prometa ni bilo in vsak si je desetkrat premislil zaradi klancev, preden je šel skozi Žvabek. Prej smo imeli avtobusno zvezo dvakrat na dan. Sedaj jo imamo enkrat, če je bencin.

Ko je leta 1920 plebiscitna cona A pripadla Avstriji in sta odpadla kraja Prevalje in Spodnji Dravograd, je postala prome-

tna zveza Pliberk—Labud nemogoča po železnici. Tako se je moralo misliti na zvezo Pliberk—Žvabek—Labud po cesti. Cesta je sice rabila, toda v skrajno slabem stanju in čez Dravo v Labudu ni bilo mostu. Najprej so v Labudi napravili most.

Ko je bil most narejen, je bilo treba misliti na zboljšanje ceste Labud—Žvabek—Pliberk. Na tem je bil najbolj zainteresiran Žvabek, ki je bil v sredini, na obeh straneh pa hudi klanec. Drava, prejšnja prometna pot za les, je bila zaprta po nastali novi državi Jugoslaviji. Tako je postala cesta edina pot na železniški postaji Labud ali Pliberk. Ta cesta pa je bila trpljenje za našo živino. Kar so v bližnji okolici pripeljali z enim konjem, ker so bile ceste ravne, smo morali v Žvabeku pripeljati z dvema konjema zaradi hudih klancev. Zato je žvabeško županstvo stalno pošiljalo prošnje, da bi popravili cesto. Te prošnje je stalno zastopal slovenski poslanec č. g. Starc. Zlasti smo zahtevali preložitve klancev v Dobu, ki je bil pekel za konje. Toda koroška deželna vlada je bila gluha za naše zahteve. Vedno se je izgovarjala, da ni denarja.

Leta 1930., ko so obhajali prvo desetletnico plebiscita, je dala zvezna vlada na Dunaju koroški deželni vladi tri milijone šil. z namenom, da bi se v coni A kaj izboljšalo. In tako je nakazala koroška deželna vlada denar za zboljšanje ceste iz Pliberka v Labud, za kar je občina Žvabek že desetletja zastojala, ker vedno so se izgovarjali da ni denarja. Nakazali so okrog 300.000 šil., da bi zboljšali in preložili najhujše klanec. Za slovenski del Koroške deželna vlada ni nikdar imela denarja niti namena, da bi se kaj izboljšalo.

V načrt so vzeli klanec pri Dobu, pri Bosanku, v Žvabeku Stogartov klanec, v Močuli Armeli klanec, Črešnikov klanec in pri Labudu Brodnikov klanec. Te najhujše klanec so nameravali izboljšati. To pa po zaslugi našega slovenskega poslanca gospoda Starca, na katerega se je žvabeška občina obračala s prošnjami, da je vlado opominjal na obljube, dane pred plebiscitom, da bodo v slovenskem delu Koroške tudi kaj popravljali.

Tako so bili aprila 1930 klicani zastopniki občin Blato, Žvabek, Libeliče in Pliberk na tozadevni sestanek, kjer je bil predložen načrt in proračun. Za Žvabek je bil načrt, da se samo stara cesta pri Brnikovem grabnu malo bolj izravna in Stogartov klanec zniža. Žvabeški zastopnik je predlagal, da naj se cesta preloži skozi Spodnjo vas, ker se lahko izpelje v ravni črti in tako bi se tudi Spodnja vas bolj pritegnila k prometu. Ta predlog je bil sprejet in obljubljen je bilo, da ga bodo proučili. In res, sta prišla dva strokovnjaka in pregledala traso ter se ugodno izrazila o načrtu s pripombo, da naj se cesta spelje spodaj pod vasjo. Naslednji teden so že vse izmerili in določili, koder bo tekla cesta.

Toda ta načrt je naletel tudi na nasprotnike. Ko so začeli meriti in je bilo že gotovo, da začno z delom, je šel neki kmet iz Dobrove protestirat k deželni vladi v Celovec, da ne smejo delati ceste na Dolenjo vas, ampak po starem Brnikovem jarku,

koder je do tedaj stara cesta šla. Pri občinski seji so zastopniki iz Brega in Dobrove glasovali in odobrvali predlog, po drugi strani pa so bili proti temu načrtu. Načrt, za katerega so se ti ogrevali, pa ni nudil nobene ugodnosti ne Bregu ne Dobrovi, ker je šel po jarku, kamor ni bilo pravzaprav nobenega dohoda do te ceste in so se vozniški, ki so imeli težko naloženo in slabo vprego, posluževali poti skozi Dolenjo vas, ki je bila brez klancev in so lažje izpeljali.

Deželna vlada je ta prepir z veseljem vzela na znanje in je ustavila vsa cestna dela, denar pa uporabila za druge namene.

Potem smo sedem let prosili in prosili, dokler niso leta 1937 zopet začeli delati, seveda proti Dolenji vasi. In tako obhajamo letos desetletnico te ceste, ki smo jo s tako težavo zgradili. Zato je še bolj vredna spomina. Posestniki iz Brega in Dobrove se tudi rajše poslužujejo nove, kakor stare ceste, čeprav je stara bližje in so bili prej proti novi cesti. Toda avstrijska vlada je skoparila z denarjem in ceste ni končala. Zgradili so jo samo do Močule. Od tu naprej so delali hitlerjanci. Avstrijska vlada se je namreč bala, da bi ti kraji še enkrat prišli pod Jugoslavijo. Nemci pa niso mislili tega. Kar so delali od leta 1938 »hitlerjanci« (od Močule naprej), je narejeno mnogo boljše kakor prej, čeprav je bil slabši teren.

Vendar naj nihče ne misli, da nam je hotel nacizem zaradi nas dobro. O preselitvi Slovencev je zamolčal. Obljubljeni so nam paradiz, dali so nam pa pekel. Vse so delali brez Boga in zidali na pesek. Zato se jim je tudi vse podrl, kakor se bo vsakemu, ki tudi danes tako dela.

ŽELEZNA KAPLA

V turških časih so po naših krajih, gori po skalah zaigali kresove. Ogenj je naznanjeval, da preti nevarnost. Letos je tudi gorelo v skalovju v turških Tabrah pri Železni Kapli več kot mesec dni. Za deseti oktober je nekdo zažgal v skalovju ogenj, katerega pa v svoji nemarnosti ni pogasil. Tako se je ogenj razširil med skalovjem in se trdovratno držal v dračju, kjer ga ni bilo mogoče pogasiti. Koncem oktobra je ogenj postajal tako nevaren, da se je v kapelskem trgu zopet oglašila sirena, ki je v vojnih letih javljala letalske napade. Tabrarjeva družina trpi prav posebno škodo, ker je ogenj uničil ves gozd. Tudi drugi posestniki so trpeli škodo. Šele prvi sneg je pogasil ogenj v Tabrah.

Naši gorski kmetje so letos na paši izgubili skupno približno sto ovac. Kam so prišle? Nekateri so trdili, da so videli tuje pse, ki so trgali ovce. Kdo jih je poslal? Nekateri pa imajo še druge slutnje. Kje je danes stara poštenost in prava bratska ljubezen. Tukaj je treba graditi nov čas in rod poštenjakov, kakor so bili naši predniki.

Bogu smo hvaležni za dež. V naših hribih je mnogim hišam primanjkovalo pitne vode. Studenci so se posušili. Z velikim trudom so morali dovažati vodo iz dolin, kjer je še tekla. Zdaj pa so se zopet napolnili studenci, napojila se je žejna zemlja po poljih, travnikih in gozdovih.

mi je. Zakaj pa nisem že sinoči gnal domov, kakor sem mislil? Konjem je za letos planine dovolj in jaz sem je tudi že do grla sit.

Spet je zašumelo listje in zahreščala hosta. Po nepotrebnem so se pripravili pastirji, da se sprimejo z zverino. Volkun je pripodil izgubljene Joževe jarce.

Ovčarja sta jih odgnala na Jezerca. Koj za njima je pognal Tomaž konje, vihtel bič, godrnjal in se jezil.

Pozno popoldne je potegnil strupeno mrzel veter in v Stolu se je znova pokadil sneg. Tomaž je pospravil svojo prtljago v vrečo in jo natovril Podlipnikovi kobilici. Naprosil je še Marka, naj ga pospremi do križa na Vrhu, da pridejo konji srečno preko škarpe. Signal je čredo iz zavetij na planjo, počil z bičem in ukazal: »Hiii! Domov!«

Kakor bi bili konji težko čakali dovoljenja, da smejo oditi s planine, so v rahlem diru stekli mimo spodnjega jezera, se uvrstili na pot in po Basališču navzdol odzvonili proti mostu.

Na Rodinah pri svetem Klemenu je že odzvonilo Marijo, ko je zarezgetal v Krnicah na vasi Podlipnikov žrebec. Odzvalo se mu je kaj malo rezgetov. Gospodarji in fantje so lovili konje, jim natikali uzde, masili jim s travo zvonice in jih odpeljavali na vse strani, da spravijo čimprej žrebata v gorke konjake.

Tomaž je snemal svojo vrečo s kobilo in je ogovoril Podlipnico, kakor bi se opravičeval: »Prignal sem na toplo. Zavrhom smrdi po snegu.«

»Prav, Tomaž. Da se žrebata ne prehlade.«

Joža in Cenek sta privezovala konje.

Konjar pa je ustavil Ančko, ko je hitela po vodo: »Marko te pozdravlja, Ančka.«

Dekle se je začudilo in razveselilo: »Zakaj pa še on ni prignal domov?«

»Jarca skozi volno ne zebe tako kmalu.« Tomaž je spoznal, da ima Ančka Marka še vedno rada, in ni mu bilo žal, da si je pozdrav izmislil. In še to je pozvedel, da se Ančka brani iti k Višnarju v Žirovnico.

»Lejga Simna, da ne izpregleda. Treba mu bo posvetiti.«

Tomaž je šel proti domu spat v svislj z nagajivimi in pretepaškimi mislimi, kakršnih je imel polno glavo v mladih letih, ko je fantoval in je bila Bajtnikova Mica njegov dekljč in ga še niso vtekli v kiras in pod čelado.

Se na riso in Vršičnikovo žrebe je pozabil. Globoko se je zaril v seno, se odel s kožuhom in zaspal.

*

Prvi krajec se je nanorel in ščip je spet ustanovil vreme. Tudi ogrelo se je toliko, da je skopnel v gorah sneg in da na Jezercih še ni padala slana.

Noči so bile svetle.

Ovčarji so že pozaprl jarce, povečerali in nakrmili pse. K Marku in Joku v Podlipnikovo koč so se sešli na pogovor. Poklukar in Podgošar in Mežkov Joža, vsi ovčarji, da jim prej mine dolg večer.

»Še en teden.«

»Kaj je mar že sobota?« Poklukar je zgrešil dneve.

»Seveda. In danes teden bomo za južino s tropi že na Rebri.«

»Da se je le ogrelo in se je zverjad spet umeknila.«

Zunaj so zapele podkvice na pesku.

»Kdo pa šari na noč okrog koč?«

»Saj gredo k nam.«

Vstopili so Višnarjev Šimen, Stojanov Jaka in Gros iz Most. Ovčarji so se začudili, zakaj vsi so imeli puške in sekire, na dolgih toporiših nasajene.

»Kaj greste nad medveda?«

»Ugenil si.«

»Ooo!«

Poklukar je že ogledal puške. Niso mu bile všeč: »S temile puškami? To so koli, ne pa puške. Ni moja dosti vredna, pa bi še vedno zalegla za vse vaše tri. Medvedu ne zabiješ tako lahko svinca pod kožuh.«

Višnarjev je ponudil ovčarjem žganja. Vsi so pili, tudi Marko ga je pokusil, da bi ne napravil zdražbe.

»Kam pa greste pravzaprav nad kosmatinca?«

»To ste pastirji, se je delal imenitnega Višnarjev: »Kaj še tega ne veste, da hodi Podjavor trgat Vršičnikovo žrebe, katero vam je risa pred očmi končala?«

»Ne verjamem,« je dejal Jok. »Medved sedaj še ne žre mrhovine; še volk komaj. Mogoče pa je, da je kak mežek tako negoden.«

»Ali je velik ali majhen, tega ne vemo. Je pa. Saj ga je sinoči Ažmanov Janez videl. Še zarenčal je nad njim. Tako se ga je prestrašil, da je napol mrtev prisopihal v Moste.«

Podgošar in Marko in Poklukar so se spogledali. Razumeli so se. Vsi trije hkrati so se spomnili, da je zjutraj smrdel Ravš kakor bud po mrhovini.

Podgošar je pomežiknil ovčarjem in pripel besedo: »Jaz pa pravim, da bo medved. Tisti veliki bo, ki je na Velikega šmarna dan pod Stolum vstal pred mojimi jarci iz grmovja. Saj naredil jim ni nič.

Na ta dan ima medved gobec zaklenjen; je prevelik praznik. Bo, bo! Fantje!«

»Čim večji je, tem rajši vidimo«, je junaki Višnarjev. Tudi Jok je razumel, kam meri Podgošar, in je pomagal: »Nemogoče ni.«

»Kar pojdimo, da ga ne zamudimo.«

Voščili so jim srečno pot. Podgošar je še za njimi zaklical: »Šimen! Za eno tace se priporočim.«

»Obe prvi dobiš«, je obljubil Višnarjev. Poklukar je žvižgal in klical Ravsa, a psa ni bilo od nikoder.

»Spet se je potepel, mrha!«

»Morebiti se pa komu ponesreči, da zadene, pa boš ob psa«, se je norčeval Podgošar.

»Škoda ga ni bogvekaj; Višnarjevega bi pa le navil, da bi mi ga drago plačal. Bahač!«

»Saj bodo utajili.«

»Pojdimo za njimi.«

Marko in Podgošar sta bila takoj pripravljena.

Kakor bi se zverine bali in jo hoteli preplašiti, tako glasno so šli medvedarji. Ovčarji pa so jim tiho sledili vsak s svojo robenico in Poklukar z nabito puško. Prvim trem se nikamor ni mudilo; ustavljali so se in obotavljali, da so se drugi trije naveličali, jih obšli in bili prej Podjavorom, kjer so se prikrili za debela in čakali. Ravš je trgal mrhovino in če je potegnil veter proti njim, so si stiskali nosove.

Prišli so medvedarji in se glasno pogovarjali: »Najprej poiščimo žrebe.«

»Kar za nosom pojd. Mrha že pošteno smrdi.«

(Dalje prihodnjic)

RADIO CELOVEC

ZADNJA DVA CELJANA

(Nadaljevanje.)

Habsburžani niso vseh svojih pridobitev na jugu takoj spočetka združili s Kranjsko, temveč šele kasneje. Od prve goriške dediščine ostaneta dve pokrajini zaenkrat sami zase, namreč Pazinska knežija in Slovenska Marka z Metliko. Tudi Devin in Trst nista v prvih desetletjih habsburške oblasti še združena s Kranjsko. Šele v drugi četrtini 15. stol. se razširi Kranjska s priključitvijo Slovenske Marke, Metlike in Pazinske knežije (1438—144.). Na to povečano Kranjsko se za Friderika III. prisloni še Devin, Trst in liburnijsko Primorje, po pridobitvi Gorice pa še to in del Furlanije. Habsburške pogoste delitve so v prvi polovici 16. stol. končno ustvarile iz teh južnoavstrijskih dežel dve skupini: 1. Kranjsko s stranskimi deželami, 2. Goriško z delom Furlanije. Kras je razdeljen med obe, tako da Postojna, Vipava in Devin pripadejo Kranjski.

Likvidacija celjskega vprašanja, končana v celjski nasledstveni vojni (1456—1460), ni prinesla slovenski zemlji zaželenega miru. Nasprotno, boji za celjsko dediščino šele uvajajo dolgotrajno dobo vojskovanja in oboroženih konfliktov, kakršnih habsburške dežele in z njimi slovenska zemlja že stoletja ni poznala.

Smrt kralja Ladislava, zadnjega potomca Albertinske veje Habsburžanov (1457), je raztrgala unijo med Avstrijo, Češko in Ogrsko, ki jo je Ladislav s svojo osebo še vzdrževal. Boji, ki so se skoraj pričeli za gospostvo med temi tremi deželami, se niso ognili slovenskih pokrajin. Na Češkem je izvoljen leta 1458 za kralja Jurij iz Podebradov, na Ogrskem pa Hunjadijevec Matija Korvin, ki ga slovenska narodna pesem pozna z imenom »kralj Matjaž«. V habsburških deželah je boj za nasledstvo med posameznimi člani vladajoče dinastije, predvsem cesarjem Friderikom in njegovim bratom nadvojvodom Albrehtom. Interes skupnosti, obramba na zunaj in varnost zemlje ter prebivalstva, vse to so bile postranske stvari, poglavito je bil neizmeren pohlep po zemlji, čeprav sta pri tem gospodarstvo in kultura silno trpela. Najemniške čete so strašile in plenile po deželi pod vodstvom svojih vodij. Eden takih je bil češki husit Jan Vitovec, ki je bil najpoprej v službi celjskih grofov in je po propadu teh često menjal gospodarja ter postal nazadnje po milosti kralja Ladislava celo ban slavonski in grof zagorski. Slovincem se je ta češki »hudič« zapisal heretik »globoko vtisnil v spomin. V »Pegamu« iz narodne pesmi »Pegam in Lambergar« je ohranjeno ime češkega kondotiera (Behaim, Pegam). Češki poveljniki in vojaši, znani zaradi svojih vojaških vrlin, so bili prav številni in pogosti v takratnih najemniških vojskah. Drugi izmed takih četovodij onega časa je bil kranjski vitez Andrej Baumkircher, ki je bil prav tako po vrsti v raznih službah, najprej pri cesarju in kralju Frideriku, potem pri celjskih grofih, nato pri kralju Ladislavu, nato zopet

govori po časopisu

v Friderikovi in kesneje v službi kralja Matije Korvina.

Nova narodna vladarja na Češkem in Ogrskem sta soodločala v notranjih zadevah habsburških dežel. Od stanov in njihovega dovoljenja za razpis novih davkov je bil cesar Friderik povsem odvisen. Za konflikta z bratom Albrehtom leta 1462 je prišlo celo do obleganja cesarja v njegovem dunajskem gradu. Šele pomoč češkega kralja, Andreja Baumkircherja in notranjeavstrijskih stanov je rešila cesarja iz neugodnega položaja. Kot »plačilo za zvestobo« je cesar Kranjcem leta 1463 »popravil«

njihov deželni grb namesto bele barve na prsih kranjskega orla naj pride zlata barva. S tem so se tudi kranjske barve spremenile, namesto belo-modro-rdeča je bila poslej kranjska zastava zlato-modrordeča. Šele leta 1836 so se spet uveljavile barve, ki postanejo leta 1848 slovensko narodne.

Smrt nadvojvode Albrehta (leta 1463), ki je bil brez otrok, je notranje napetosti v habsburški dinastiji pomirila. Zato so se pa pojavile nove težave na jugu. Mesto Trst je s cesarjevo podporo doseglo odlok, da se mora blago iz habsburških dežel izvažati preko tržaškega mesta in luke. Kranjci se pa temu niso hoteli ukloniti in so trgovali rajši preko beneškega Kopra. Konflikt je dal povod za vojno, v kateri so Benečani v obrambi interesov svojih kranjskih trgovcev začeli oblegati Trst. Pomoč, ki jo je poslal cesar mestu, je bila nezadostna in Trst

je bil prisiljen skleniti neugoden mir. Benečani so dobili gradove Mokovo in Sacerb (S. Servolo), postavili vanje, to je pred same mejnike tržaškega ozemlja, svoje posadke in tudi v mestu samem se je okrepila benečanska stranka. Njeno rovarjenje je leta 1467 prisililo cesarja k ponovnemu posredovanju. Pod vplivom cesarskega glavarja v mestu, Nikolaja Predjamskega (Lueger), se je moral Trst odreči svoji občinski avtonomiji.

O novih neredih in vojnah v tem obdobju pa prihodnjich. (Dalje prihodnjich.)

Radio Celovec

Nedelja, 21. decembra:

7.30 Glasba s plošč.
17.10 Aktualen komentar.
19.30 Polurna oddaja.

Ponedeljek, 22. decembra:

7.15 Zgodovinsko predavanje.
17.10 Poročila.

Torek, 23. decembra:

7.15 Glasba s plošč.
17.10 Poročila.

Sreda, 24. decembra:

Jutranja oddaja zaradi zapore toka odpade.
17.10 »Sveti večer«, misli.

Četrtek, 25. decembra:

7.15 Božične pesmi.
17.10 Božična voščila.
18.00 Polurna oddaja.
19.15 Narodne pesmi. (Pouk slovenščine vsled praznika odpade.)

Petek, 26. decembra:

7.15 Jutranja glasba.
17.10 Novoletna voščila.

Sobota, 27. decembra:

7.15 Literarno predavanje.
17.10 Poročila.

Morebitne spremembe bomo objavili po radiu.

Mohorjev koledar

Koledar Mohorjeve družbe bo izšel ta teden. Naročnikom ga bo družba razpošiljala z avtomobilom in ga bodo župnije, ki niso preveč oddaljene, dobile še pred Božičem. Avto bo pripeljal koledar v dnevi 22., 23. in morda tudi 24. decembra. Mohorjeva družba bo izdala tudi Večernice, ki pa niso dotiskane, bodo pa kmalu. Večernice stanejo 2 šilinga in odpravnina 1 šiling, skupno 3 šilinge.

Mohorjeva družba v Celovcu

MENJAVA POSESTVA

Menjam pritlično hišo s polji v središču Subotice in gostilno za v najem proti enakemu na Koroškem, oziroma denarju.
Ponudbe na upravo pod »Hitra odločitev«.

Vsem naročnikom albuma sporočamo, da se je izdaja zakasnila

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. Del človeškega telesa; 5. Hrana; 9. Strupena žuželka; 11. Nvestina oprema; 14. Cerkveni dostojanstvenik; 18. Član starega plemena, ki je bivalo ob Jadranskem morju; 20. Postaja na progi Ljubljana—Postojna; 22. Prostovoljna dajatev, ki jo farani dadó župniku; 23. Droži, primes za vzhajanje testa; 25. Grška

Veliko kmečko gospodarsko poslopje; 19. Zračni pritisk; 21. Prebiva v telesu; 22. Nizek glas; 23. Slovenski sociolog, »evangelist«; 24. Denarna enota; 26. Arabski kalif, po njem se imenuje znana mošeja v Sarajevu; 28. Vremenski pojav; 30. Nočni ogenj, znamenje nevarnosti pred turškim vpadom; 31. Zlomok, zlodej; 33. Moško krstno ime; 35. Sladkovodna riba; 38.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48
49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64
65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80

črka; 27. Saldo, upnikova terjatev; 29. Glavno mesto Slovenije, »belo« mesto; 30. Izraz pri množenju; 31. Predzadnja in prva črka v abecedi; 32. Del naslova; 34. Nasad, javen vrt; 36. Vzklik; 37. Povratno osebni zaimek; 38. Kralj ptičev; 39. »Čez... in strn«; 40. Slovanski kralj; 42. Stopinja, enota poti; 44. Majhna lesena stavba; 46. Sveženj cvetic; 48. Rastlina, ovijalka; 49. Vrsta tkanine; 51. »Cvetoči mesec«; 52. Dan v tednu; 54. Kurivo, stavbni material; 55. Mesto v Istri; 56. Večja časovna enota; 58. Snov; 60. Konec očenaša; 61. Osebni zaimek; 63. Tekoča voda; 65. Velika stavba; 66. Reka, ki izvira na Gorenjskem; 68. Ostanek drevesnega debla; 69. Nikalnica; 70. Žensko ime; 71. Državljan, pripadnik; 72. Človek, ki piše z levico; 73. Krajše ime za mačko.

Navpično: 2. O. K.; 3. Zmrznjena voda; 4. Nadležna, boleča živalca; 6. Kratica besede »eventualno«; 7. Poslanec; 8. Velikan; 10. Vrsta umetnega gnojila; 11. Predsednik češkoslovaške republike; 12. Naplačilo; 13. Pevska nota; 14. Znani ameriški filmski komik; 16. Igralna karta; 17.

Znamka avtomobilov; 39. Del roke; 41. Prvi del imena abesinske prestolnice; 47. Pijača Starih Slovanov; 48. Določena pot, orijentacija; 50. Šop slame; 52. Sorodnik; 53. Letopis; 55. Velik zločin; 57. Sedež vida; 58. Številka; 59. Latinski pozdrav; 60. Očka; 62. Veznik; 64. Kratica za »Gospodovega leta« (Anno Domini); 65. Osmi in petnajsta črka v abecedi; 67. Vzklik ob bolečini; 68. Dva soglasnika s kljukicama na glavi; 69. Vzklik.

Slovenska družina iz Jugoslavije išče delo in stanovanje v kakem kraju na Koroškem, kjer je dvojezični pouk na šoli. Družina, ki šteje 6 članov, sprejme vsako delo (tudi posestvo v najem), otroci so v starosti od 8. do 22. leta.

Ponudbe na upravo lista pod 1. februarja 1948.

Naročite edini slovenski mladinski mesečnik na Koroškem

MILADI KROROTAN

Celotna naročnina 5 šilingov. — Uredništvo in uprava lista Celovec — Klagenfurt, Völkermarkter Ring 25/I. soba 22. Telefon 3651/96.

PRESELILI SMO SE

Cenjenim odjemalcem sporočamo, da smo se 1. decembrom preselili iz lokala v Funderstrasse 1. v nove prostore I. nadstropja iste stavbe (Tiskarna »Carinthia« Völkermarkter Ring 25/I. soba 22). Naša sedanja telefonska številka je 365/56.

Krojaški pomočnik

želi poklicne zaposlitve, po možnosti z vso oskrbo, na Koroškem. Nastop službe takoj. Plača po dogovoru. Dopise na upravo lista pod »Marljiv«.

Na univerzi Karla Franca v Gracu je bil promoviran gospod

RIBIČ JANKO

za doktorja splošnega zdravilstva.

Božična in novoletna voščila

za radio sprejemamo do 1. januarja leta 1948. Vodstvo slovenskih radijskih oddaj; Celovec - Klagenfurt, Völkermarkter Ring 25
Telefon 3651/02.

Vsem prijateljem in znancem sporočamo, da smo v soboto 13. decembra t. l. pokopali našo ljubo hčerko

Pavlo Trbovšek

Za izraze spčutja se vsem najiskrenejše zahvaljujemo. Posebno smo hvaležni vsem, ki so ji na kakšen koli način lajšali zadnje ure življenja in vsem, ki so jo spremili k zadnjemu počitku in darovali lepo cvetje.

Maša za rajno bo v osmini 20. dec. ob 7. uri v slov. cerkvi (Priesterhaus) v Celovcu.

Celovec, 14. decembra 1947.

Žalujoči oče in mama, Ivan brat in sestra Lizi.